Vindaal!

'96

49

Via fora!! és una publicació que apareix l'hivern del 1984, fruit del treball d'equip de l'associació cultural **enllaç**, i des d'aleshores continua publicant-se amb una tossuda periodicitat trimestral.

Els primers números —amb el subtítol 'Publicació per a la gent culturalment activa'— es dirigeixen a totes aquelles persones que porten a terme alguna activitat de dinamització cultural. Poc a poc, en incrementar la relació amb altres publicacions afins d'arreu del món, Via fora!! es va convertint en una plataforma de difussió d'idees sobre noves maneres d'entendre la societat i les seves relacions amb el medi. Així, s'hi publiquen articles sobre temes tant diversos com ara les relacions humanes, els mecanismes del poder, els conflictes ètnics i nacionals, els models econòmics, el coneixement del propi cos, l'explotació nord ➪ sud, la degradació del medi natural, els sistemes cooperatius, la gestió dels recursos o la participació política, sempre des d'un punt de vista innovador, amb un triple objectiu:

✓ informar sobre els debats ideològics i les experiències pràctiques que s'estan duent a terme arreu del món,

✓ provocar la reflexió individual i col·lectiva al voltant d'aquests temes, i

✓ apuntar possibles línies d'acció envers petits canvis dins d'una perspectiva global.

Via fora!! is a plublication which appears within the winter of 1984, fruit of the group work of the cultural association **enllaç**, and since then it continues being published with a quarterly obstinated periodicity.

The first issues —with the subtitle 'Publicació per a la gent culturalment activa'— were directed to all those people who carried out some activity of cultural dynamization. Gradually, with the increase of relationships with other similar publications all over the world *Via Fora!!* is becaming a platform for the diffusion of ideas concerning new ways to undestand society ans its relationships with the environement. Then, there are published articles about subjects as diverses as human relationships, mechanismes of power, ethnic and national conflicts, economical patterns, the knowledge of the own body, North ➪ South explotation, the degradation of natural environement, cooperative systems, the resourcers management or the political participation, always from an innovating point of view, with a triple objective:

✓ to inform about ideological debates and practical experiences carried out all over the world.

✓ to promote individual and collective reflexion concerning these subjects, and

✓ to point out possible action lines towards small changes within a global prespective.

Via fora!! estas eldonaĵo kiu aperis vintre de 1984, kiel rezulto de la teama laboro de la kultura asocio **enllaç** kaj de tiam daŭre aperas kun konstanta trimonata ofteco.

La unuajn numerojn —kun la subtitolo 'Eldonaĵo por homoj kulture aktivaj'— oni adresis al tiuj personoj kiuj plenumis iun ajn aktivaĵon pri kultura aktivigo. Iom post iom kiam plimultigas la rilatoj kun aliaj similaj eldonaĵoj en la tuta mondo, *Via fora!!* iom post iom farigas kvazau platformo por disvastigo de ideoj pri novaj manieroj kompreni la socion kaj giajn rilatojn kun la medio. Tiel, oni aperigas en gi artikolojn pri tiel diversaj temoj kiel la homrilatoj, la meanismoj de la povo, la etnaj kaj naciaj konfliktoj, la ekonomiaj modeloj, la kono de la propra korpo, la ekspluatado nordo ➪ sudo, la degenerado de la natura medio, la kooperativaj sistemoj, la mastrumado de la rimedoj au la politika partopreno, nepre el noviga vidpunkto, kun triobla celo:

✓ informi pri la ideologiaj debatoj kaj la praktikaj spertoj kiuj okazas en la tuta mondo.

✓ provoki la individuan kaj kolektivan pripensadon cirkau tiuj temoj.

✓noti eblajn agadliniojn cele al malgrandaj sangoj ene de totala perspektivo.

Quí m'envia això?

A ningú no se li haurà passat per alt la portada d'aquest número. «Qui m'ho envia això? No recordo haver-ho demanat. Potser en un d'aquests actes en què omples papers i papers, i ja no saps què signes. Tanmateix, em sona a alguna cosa...». Efectivament! es tracta del nou VIA FORA !! -nou quant a número, ja que quant a contingut el millor està per venir. De fet, hem volgut aprofitar aquest canvi de volum per modificar la portada, com a primer tast dels canvis que ja es couen i que anirem desenfornant properament. Us en farem cinc cèntims.

El primer, portes endins. Amb el doble objectiu de descentralitzar la gestió de la revista i augmentar-ne la diversitat de propostes, hem ampliat la participació dels membres d'Enllaç amb la formació d'un consell editorial i l'assumpció de responsabilitats concretes i diverses. Si això encara no es nota en llegir la revista, us assegurem que sí es nota en fer-la.

Aquest canvi està relacionat amb la voluntat d'ampliar també la participació de persones o col·lectius afins que vulguin trobar en VIA FORA !! un canal per expressar-se, tot aglutinant esforços i diversificant els continguts de la revista. En aquest sentit, ja en el proper número incorporarem la secció l'Alternatiu, gestionada per l'associació Alternativa Verda.

Per altra banda, estem ampliant els contactes internacionals, que -tot i ser una constant des dels inicis de VIA FORA !!- ens permetran obtenir visions més variades, contrastades i enriquidores dels temes que habitualment publiquem. Paral·lelament, i dins d'aquesta línea, també ens estem obrint al món universitari local, singularment pel que fa als departaments relacionats amb les ciències socials i les ciències ambientals.

Finalment, i per no perdre el nord entre tants canvis, reafirmem la nostra voluntat de seguir tractant temes que considerem tant propers com ara les relacions humanes, els mecanismes del poder, els conflictes ètnics i nacionals, els models econòmics, el coneixement del propi cos, l'explotació nord->sud, la degradació del medi natural, els sistemes cooperatius, la gestió dels recursos o la participació política, sempre des d'un punt de vista innovador, amb la intenció de cercar, conèixer i donar a conèixer propostes noves i projectes diferents amb els tres objectius següents:

— Informar sobre els debats ideològics i les experiències pràctiques que s'estan duent a terme arreu del món.

— Provocar la reflexió individual i col·lectiva al voltant d'aquests temes.

— Apuntar línies d'acció alternatives, generadores d'entusiasme, per aconseguir canvis profunds dins una perspectiva global.

Via fora!! Núm. 49, Volum VI. Hivern '96

EL DESPERTAR DELS POBLES AUTÒCTONS

Christian Rudel

L'any 1993 va ser declarat per les Nacions Unides com l'any dels pobles autòctons. En aquest article —aparegut al nūm. 215 d'agost d'aquell any a la revista francesa Foi et Développement— *Christian Rudel va fer una revisió al concepte de poble autòcton i ens l'il·lustra amb diferents casos arreu el planeta. Començant per la colonització d'Amèrica, ens mostra tot un seguit d'exemples —Índia, Àfrica, Austràlia, Amazònia, Sibèria, i tants d'altres— que és bo tenir sempre presents. Seguidament l'article ens mostra la situació del moviment dels pobles autòctons i els petits progressos que la decisió de l'ONU va permetre en aquell any.*

Ens ha semblat interessant publicar ara aquest article no només pel seu contingut, sinò que, a tres anys vista, i amb els esdeveniments que ara coneixem —per exemple, només acabar aquell any, el primer de gener de 1994, l'Exèrcit Zapatista va declarar la guerra a l'Exèrcit Mexicà, o les noves proves nuclears franceses aquest estiu— ens pot permetre la reflexió sobre la utilitat dels 'anys' que declaren les Nacions Unides.

The year 1993 was declared by the United Nations as year of the autochthonous people. In this paper —appeared in the issue nº 215 of August, the same year in the French review "Foi et Developpment"— Christian Rudel made a revision of the autochthonous people concept and il.lustrated it with different cases around the world. Beginning with the American colonization, showed a range of exemples —India, Africa, Australia, Amazon, Siberia and so on— good to be present. Successively, the paper showed the situation of the autochthonous people movement and the few improvements that the ONU decision allowed that year.

We think is interesting to publish this paper now, not because of its content, but, with the perspective of three years, and with the events that now, we know-for instance, just finishing that year, the first of January of 1994, the Zapatist army declared in war agaisnt the Mexican army, or the French nuclear tests in this summer- allow us thinking about the utility of the "years" that declared the ONU.

La Unuiĝintaj Nacioj proklamis la jaron 1993 kiel la jaron de la aŭtoktonaj popoloj. En tiu ĉi artikolo —aperinta en la numero 215 de aŭgusto samjara en la franca revuo "Foi et Développement"— Christian Rudel reviziis la koncepton de aŭtoktona popolo kaj ilustras ĝin al ni per malsamaj kazoj en la tuta planedo. Komencante per la Amerika Koloniado li montras al ni kelkajn ekzemplojn —Hindio, Afriko, Aŭstralio,Amazonio, Siberio kaj aliaj— kiuj estas bone ĉiam memori. Sekve la artikolo montras al ni la staton de la aŭtoktona popola movado kaj la etajn progresojn kiujn la decido de la U.N. tiujare permesis.

Interese ŝajnas al ni publikigi nun tiun ĉi artikolon ne nur pro ĝia enhavo, sed post du jaroj kaj kune kun la eventoj nuntempe konataj,ekzemple fus kiam finigis tiu jaro,la unua de januaro 1994,1a Zapatista Armeo deklaris la militon al la Meksika Armeo,aŭ la novaj nukleaj francaj provoj ĉi-somere,povas permesi al ni pripensi pri la utileco de la "jaro;" kiujn proklamas la Unuiĝintaj Nacioj.

Accedint a la seva demanda vehement, les Nacions Unides van declarar l'any 1993 con l'any dels pobles autòctons. Però què és un autòcton, què és un poble autòcton? Un cop d'ull al que diuen els diccionaris és necessari. Un autòcton és el que és originari del país que habita, on també han viscut els seus avantpassats. El mot autòcton té molts sinònims. Primerament aborigen, que ha acabat per qualificar a la pràctica les poblacions primitives

d'Austràlia. Indígena designa també al que és originari del país on viu; una població indígena és la que està establerta des de temps immemorials al país o al territori on viu actualment; també pot ser la població que estava implantada a un país abans que fos sotmès a la colonització. Bé doncs, un poble autòcton, és a un país el primer poble ocupant.

Una història tràgica però didàctica.
Des del començament, aquest mot d'autòcton conté un cert tuf d'història tràgica, de violències, de reivindicacions. Hom no començaria a contar, hom no parlaria de primer ocupant si un segon no hagués entrat en escena, que el primer, sempre present d'alguna manera, rebutja i prova de fer recular argumentant l'anterioritat de la seva presència, de la seva possessió, del seu establiment.

En altres termes, en època més o menys llunyana i en indret ben determinat del planeta, un grup humà ha fet servir la seva força (militar, econòmica, tècnica, religiosa o una combinació d'elles) per suplantar, anexionar o provar d'eliminar un altre grup, el qual ha pogut d'alguna manera resistir. Els pobles autòctons són llavors el resultat, posterior a diversos esdeveniments històrics, de processos de despossessió, de negació, de repressió, de marginalització, d'explotació.

Així, parlar d'un poble autòcton (definint poble com a conjunt d'éssers humans que es consideren un grup cultural específic) és afirmar diversos fets:

- L'existència, a un territori donat, d'un grup humà que és el primer ocupant històric conegut.
- La irrupció, en aquest territori, d'un segon grup que elimina el primer, o el sotmet, l'explota, el redueix a l'esclavitud.
- La continuïtat històrica del primer ocupant, que malgrat tot, aconsegueix preservar la seva identitat cultural i lluita per la seva llibertat i pel reconeixement dels seus drets.

En molts casos, aquesta successió de fets no està enregistrada de forma històrica i això per diverses raons: per ser els esdeveniments molt antics, absència de cultura escrita, etc... El que resta llavors són mites i llegendes protagonitzades per dominadors i dominats.

L'exemple amerindi.
Parlar de pobles autòctons és evocar una llarga successió de desgràcies històriques. Prenguem per exemple, potser el més conegut —recentment recordat amb ocasió del cinquè centenari de l'arribada de Cristòfol Colom a Amèrica— el dels pobles amerindis, sens dubte els primers ocupants del vast continent.

L'arribada dels europeus es traduí pel poble amerindi en una sèrie de catàstrofes:

- Els Estats que havien pogut bastir-se i que eren poderosos, complexos, altament jerarquitzats, com l'imperi Inca o l'Asteca, o més petits, com el Xibxes de Colòmbia, van ser aniquilats, els seus dirigents sovint eliminats violentament i les seves administracions posades fora de funcionament. Quant a les societats mineres, als reietons, a les organitzacions tribals i de clans, tot va ser escombrat sense pietat, encara que aquí i allà les resistències van ser violentes i llargues. Cap Estat autòcton no va ser mai més edificat.
- Els fonaments de les identitats culturals (llengües, costums, religions, codis morals, explicacions del món, etc...) van ser igualment reprimits. No podia ser d'una altra manera, perquè els pobles descoberts pels europeus eren segons ells bàrbars i idòlatres, i tenien el deure de civilitzar-los i convertir-los a la religió veritable. Aquesta voluntat destructora es va estendre a la ciència d'aquests pobles (les medicines tradi-

cionals amb la utilització de plantes n'és un exemple) i a les realitzacions tècniques, deliberadament oblidades —i que es troben a faltar com, per exemple, les tècniques de construcció dels Inques, o a la seva agricultura en terrasses i als ingeniosos canals d'irrigació— igual com amb les realitzacions artístiques, les delicades obres d'orfebreria van ser reduïdes a lingots, més pràctic pel seu transport a Espanya.

- Els recursos econòmics dels primers ocupants, terres, ramats, mines, etc... van ser saquejats i robats.
- Els mateixos pobles van ser esclavitzats.
- I, finalment, els grups ètnics van ser esquarterats en construir els conqueridors la seva estructura administrativa despreciant les antigues realitats ètnico-culturals.

A conseqüència d'aquesta tràgica història, els amerindis sovint fugiren davant els conqueridors, refugiant-se en terres aïllades, de difícil accés, però pobres. Fent això, es marginalitzarien i, si conservàven una certa llibertat, així com la seva cultura, l'abandó o la pèrdua d'una part important de bases materials de les seves societats anava a pesar feixugament sobre el desenvolupament del seu futur, fins al punt que aquest handicap, de vegades insuperable, anava a ser factor d'estancament i de regressió.

Resumint, en alguns decennis, una majoria de primers ocupants d'Amèrica havia passat a la situació de colonitzats i explotats, amb excepció de tribus d'Indis silvícoles d'Amazònia i dels esquimals i Inuits del Gran Nord, que l'avanç occidental no va assolir fins molt més tard. Però la conquesta d'Amèrica, la lluita contra els primers ocupants, no ha cessat mai des de l'arribada de Colom. A la fi del darrer segle, mentre que els Estats Units acabaven de tancar els seus Indis a les reserves, després d'haver-ne exterminat centenars de milers, Xile i Argentina es llançaven a llargues guerres contra les seves poblacions autòctones: Xile va vèncer els Maputxes a la guerra de 'pacificació' de l'Araucània, acabada al 1883, mentre que l'Argentina, a la mateixa època, exterminava els indis de la Pampa, en el transcurs de la guerra del Desert.

La mateixa Índia moderna.

El que havia passat a Amèrica, a partir de la fi del segle XV, en detriment dels primers ocupants vençuts pels Ibèrics, s'havia ja produït abans i es produirà després arreu el planeta.

Així, quan els Xinesos envaïren l'illa de Taiwan, a partir de 1624, repel·liren les tribus autòctones a l'est de l'illa. Aquests indígenes van ser tancats en reserves pels japonesos que s'havien apoderat de Taiwan el 1895 i que havien també endegat l'ordenació de l'illa; els moviments de protesta van ser esclafats per l'artilleria i les armes químiques, produint milers de víctimes. Avui, els pobles autòctons de Taiwan, repartits en onze grups, totalitzent prop de 350.000 persones (sobre una població total de 20 milions), lluiten constantment pel reconeixement dels seus drets. A Rwanda, a l'Àfrica occidental, la multisecular voluntat de dominació dels Hutus sobre els Tutsis no acaba mai de produir víctimes, donant lloc, d'una banda i de l'altra a sagnants represàlies. I encara a Àfrica tant els Pigmeus (Zaire, Congo, Camerun) com els Tuareg (Mali, Mauritània, etc...) són objecte de rebuig, sinó d'exterminació, per part dels seus veïns.

Fa mig segle que la Xina de Pequín va annexionar-se el Tíbet, després ocupat per la força el 1959 malgrat l'heroica resistència dels seus habitants. Més tard, la Xina ha practicat una política de xinització a ultrança: imposició de la llengua xinesa, arribada massiva de colons xinesos, etc...

L'Índia moderna —aquest país sovint anomenat com la més gran democràcia del món— rebutja de la seva societat els primers ocupants del seu vast territori, els Adivasi o 'primers homes'. Aquest terme, els Adivasi, designa el conjunt d'ètnies més antigues, que porten potser 40.000 o 50.000 anys de presència al subcontinent. Els Adivasis són prop de 60 milions de persones (gairebé el 7% de la població) concentrades als Estats del nord-oest, més enllà de Bangladesh) així com a la regió boscosa que va des de Bihar a Kérala, vivint de la caça, de la recol·lecció i d'alguns cultius d'arròs. L'Índia en desenvolupament ha promulgat una legislació forestal que prohibeix de fet als Adivasis practicar la caça i la recol·lecció; els han apartat de territoris rics en minerals o que han d'estar equipats amb grans barreres; és a dir, els consideren com a 'jaciment', mà d'obra barata. Així s'ha posat en marxa la desaparició planificada dels primers ocupants de l'Índia.

Els blancs han fet escola.

Es podrien multiplicar els exemples que proven, molt abundantment, que la política de "aparta't d'aquí que jo m'hi poso" no és exclusiva dels estats europeus i occidentals. Però l'estat d'esperit nascut a Amèrica fa cinc segles, després de la invasió ibèrica —menyspreu total per l'indígena, les seves creences, les seves cultures, realitzacions, afirmació de la superioritat radical de l'Europeu, del seu estil de vida, de la seva tècnica, de la seva visió del món, posar en funcionament els seus recursos— ha fet ràpidament la volta al món portat per les armes. Àfrica del Sud ha esdevingut cèlebre per l'apartheid, conclusió de la vasta operació de robatori i exclusió endegada per un grapat de blancs contra una gran població negra, avui 6 i 25 milions de persones respectivament. Quant a l'Austràlia blanca, al segle XIX ha massacrat i empès als deserts més ignorats els seus aborígens que, certament no representen més que una dèbil proporció de la seva població: 200.000 persones aproximadament en un conjunt de més de 17 milions de persones.

Als temps de la colonització, els europeus van imposar una divisió dels territoris sense tenir en compte les implantacions ètniques, les organitzacions socials existents, les relacions de tot tipus (comercials, religioses, etc...) entre les diverses poblacions. La divisió d'Àfrica, abans i després del congrés de Berlín de l'any 1885, és l'exemple més frapant d'aquesta política, de la que els nefastos efectes es fan sentir encara després de les independències i alimenten nombrosos conflictes entre els Estats hereus de les divisions colonials, no adequades a les seves bases territorials i demogràfiques. Existeixen nombrosos litigis fronterers (per exemple entre Líbia, Níger i el Txad, o entre Mauritània i el Marroc), i els grans estats com el Zaire, Nigèria, Sudàn, Etiòpia, són presons per a nombroses ètnies minoritàries.

Els Kurds, els Armenis, els Baloutxes, sense compartir totes les característiques dels pobles autòctons, són sovint tractats com aquests darrers. Les fronteres han dividit els territoris d'aquests tres pobles. Encara que els Armenis disposin ara d'un estat independent (l'Armènia de l'antiga URRS) també hi ha armenis a Iràn i sobretot a Turquia; ¿cal recordar que aquest darrer país (llavors Imperi Otomà) va organitzar al 1915 l'exterminació sistemàtica dels seus súbdits armenis? Els Kurds, repartits entre Turquia, Síria, Iran i Irak, han manifestat sempre els seu desig d'independència i de reunificació i han hagut d'afrontar violentes repressions armades: recentment Saddam Hussein no ha dubtat a delmarlos amb armes químiques. Quant als Baloutxes, llargament ignorats, el seu

territori cobreix una part del sud de l'Afganistan, del sud del Pakistan i del sud-est de l'Iran.

La dura llei i els interessos de les grans companyies.

A hores d'ara, els pobles autòctons, ja en situació d'inferioritat i marginats, pateixen l'assalt de les companyies industrials i comercials del món desenvolupat i els seus projectes de 'desenvolupament'.

A Hondures, a l'Amazònia brasilenya, a l'Amazònia boliviana, al Sarawak (provincia de Malaísia) les companyies forestals abaten el bosc, a la recerca de fustes precioses. Les companyies transnacionals de l'agroindústria o de la ramaderia també ho fan per implantar, com a Brasil o a Paraguai oriental immenses explotacions. Les companyies petroleres transnacionals avancen arreu com en terreny conquerit, sense preocupar-se del medi ambient o dels habitants: els grups indígenes de l'amazònia equatoriana, per exemple, fan front actualment la dictadura de les grans societats petroleres. I, per quedar-nos a Amèrica del Sud, els Ianomamis, establerts a Brasil i a Veneçuela als dos costats de la frontera, han vist el seu territori envaït pels recercadors d'or, que no han dubtat en eliminar-los físicament, després d'haver saquejat els seus terrenys de caça i recol·lecció, enverinat els cursos d'aigua (amb el mercuri utilitzat en un primer tractament de l'or) i contagiat malalties desconegudes per a aquests indígenes.

Arreu els territoris dels autòctons seran ocupats perquè cal implantar complexos industrials o generadors hidroelèctrics amb la seva presa de contenció: mala sort per les terres inundades i les poblacions que aquestes fan viure!

Arreu també, es roba la terra dels autòctons per instal·lar colons del grup dominant. Aquesta és la política portada per Indonèsia que, per descongestionar les seves illes centrals (certament sotmeses a una forta pressió demogràfica) ha portat a terme accions de colonització en particular a Borneo i Papua de l'oest (Irian Jaya, segons la denominació indonèsia) anexionada al 1969. Aquesta colonització ha comportat la deforestació de centenes de milers d'hectàres d'on els autòctons papues, han estat desplaçats sense cap compensació.

Altres països, com Indonèsia, han planificat el desplaçament massiu de poblacions rurals cap a regions aparentment pobrament poblades. Aquest és el cas del govern d'Equador que per descongestionar la Sierra —la regió de muntanyes domini tradicional dels indis— ha endegat durant els anys setanta una campanya de potenciació de les seves províncies amazòniques, traçant noves rutes i distribuint terres al llarg d'aquestes, campanyes que de fet es fan per poder mantenir les grans explotacions heretades dels temps de la colonització espanyola. Prèviament aquestes zones d'ocupació havien estat declarades com a buides de població. Així els indis del bosc, d'altra banda nombrosos, eren simplement negats, desapareixien de la vida nacional.

Cal fer notar que la deforestació, tan perjudicial per als pobles autòctons, no és sempre fruit de l'acció del govern o de les grans companyies transnacionals. També tenen la seva part els petits pagesos expulsats de les seves terres per l'avanç de les companyies, la seva política de concentració de terres o el saquejament dels seus recursos naturals, conseqüència de les seves activitats. Els petits pagesos no tenen més que dues sortides: l'emigració cap a les ciutats —de fet als barris de barraques— o la fugida cap al bosc (o qualsevol regió no explotada encara) on podran tenir la sort de sobreviure; però ràpidament xocaran amb les poblacions autòctones, causant estralls o destruint el seu

hàbitat i els seu recursos alimentaris. Situació dramàtica, on pobres, víctimes de la nostra societat s'enfronten a d'altres pobles.

Els exemples donats fins ara fan referència a pobles autòctons que viuen en zones tropicals o sub-tropicals del planeta, on els boscos els han aportat, durant mil·lenis, casa i alimentació: a partir del bosc i de les seves possibilitats de pesca, caça i recol·lecció de fruits i de llegums salvatges, aquests pobles han pogut bastir les seves organitzacions econòmico-socials. I és en aquestes regions, de recursos nombrosos i variats, on els representants de la societat industrial occidental han arribat primer amb els seus projectes d'explotació.

Pobles de l'extrem nord i de l'extrem sud.

Però pobles autòctons viuen també des de mil·lenis a regions menys afavorides, on la lluita pel pa diari és més severa. Tanmateix tant a l'extrem nord com a l'extrem sud del nostre planeta, els homes han conseguit viure i crear societats. Però la societat industrial ha acabat per atrapar-los i explotar les seves riqueses.

Fa pocs anys, del temps de la Unió Soviètica, l'"Associació dels petits pobles del nord de la URRS" es queixaven amargament de què immenses zones de l'hàbitat històric dels pobles del nord —de la península de Kola a Kamtachatka, a les illes Sakhalin i a la regió del riu Amour— haguessin esdevingut els principals proveïdors de primeres matèries del país. Els milions de tones de petroli i de metres cúbics de gas, les centenes de milions de metres cúbics de fusta, els milers de tones d'or i altres metalls no ferrosos, així com les grans quantitats de diamants extrets de les terres ancestrals dels pobles del nord no els han aportat cap profit: contràriament, tot això s'ha convertit en infortuni.

"Més encara, aquests pobles han estat expulsats sense pietat dels seus territoris per l'onada d'immigrants; i

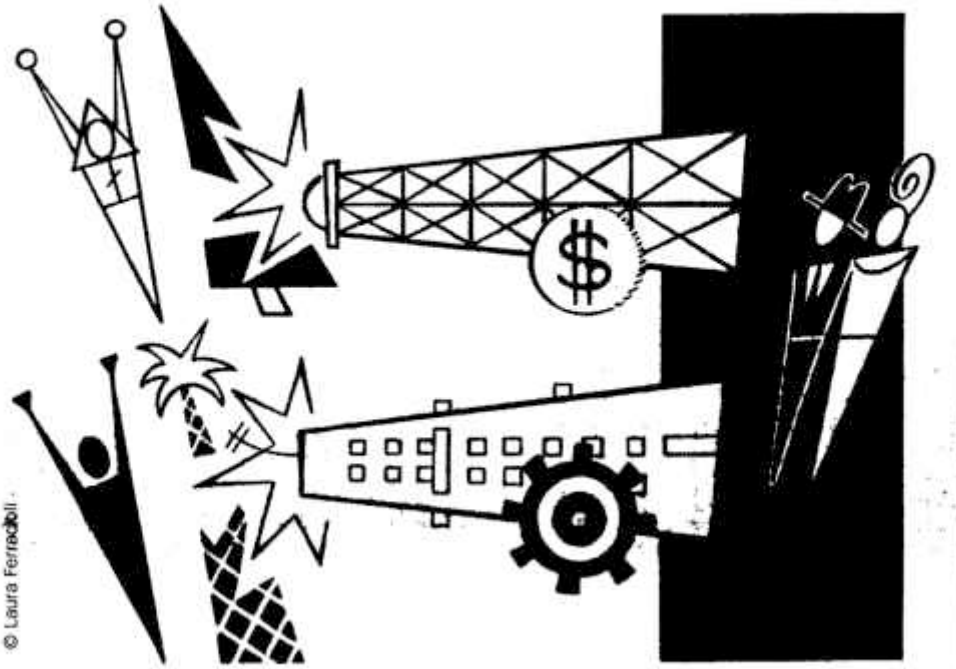

© Laura Ferraboli

per la decisió dels dirigents, tant del partit local com dels òrgans soviètics centrals, han estat desplaçats cap a les ciutats industrials, els ports, els centres regionals i les grans aglomeracions, on s'han sotmès a l'assimilació social, política i cultural. Les seves arrels culturals i lingüístiques han estat en part destruïdes. Així, els pobles del nord han esdevingut estrangers al seu propi país..."

També és amb el despreci dels autòctons, dels seus drets i de la seva salut que vastes zones dels seus territoris han estat afectades pels assaigs d'armes nuclears del món industrialitzat: illots del Pacífic per França i Gran Bretanya, Àsia central i Nova Zambla per la URSS.

Comportaments de fugida.

Inútil anar més lluny, amuntegar els casos: tot sembla com si la guerra hagués estat declarada entre la nostra civilització i els pobles autòctons, com si aquestes poblacions no mereixessin més que la seva desaparició pura i simple, eliminades físicament o assimilades per la força, després del pillatge dels seus recursos.

Tant és així que, sovint, els autòctons han comprès la situació a la que estan abocats. Més o menys clarament s'adonen que estan de més al món actual, que han de desaparèixer. Llavors, no esperen la fam, les malalties o les bales de les forces de l'ordre, s'anticipen tràgicament. Els comportaments de fugida augmenten: l'alcohol i des de fa uns anys la droga, fan cada cop més estralls. Les malalties mentals estan en progressió: així els maorís de Nova Zelanda constitueixen la meitat de la població dels hospitals psiquiàtrics del país. Però, sobretot, els suïcidis són cada cop més nombrosos. Al Canadà, la taxa de suïcidi dels autòctons és d'un 10% superior a la de la resta de la població. Recentment, el CIMI (organisme de l'església catòlica brasilera per a les missions a prop dels autòctons) constatava un empitjorament dels suïcidis (24 el darrer any sobre una població de 200.000 persones) a causa, entre altres, del robatori de terres pels estrangers. Remarquem de passada que segons el CIMI aquests robatoris són protegits per funcionaris, polítics i policies locals a Estats com l'Amazònia, el Maranhao i Roraima.

El despertar.

Sortosament no tots els autòctons tenen aquesta reacció d'abandonament i de desfeta davant les agressions diverses i repetides de les que són víctimes. En aquests darrers decennis nombroses organitzacions de resistència han aparegut entre tots els pobles autòctons del món, des dels pobles del gran nord siberià als maputxes de Xile, passant pels indígenes d'Amazònia, els aborígens d'Austràlia o els massais del nord de Tanzània.

Certament aquestes organitzacions clamen al desert; deprés de tot els pobles autòctons escampats per la superfície del globus no totalitzen més de 300 milions de persones, és a dir una vintena part de la població mundial. Encara cal precisar que nombroses comunitats ètniques —el món en tindria vora 5.000— no tenen cap pes demogràfic ni econòmic, que és el que autoritza els poderosos a restar sords a les seves demandes.

Tanmateix, poc a poc, certes organitzacions aconsegueixen fer sentir la seva veu. Així l'any 91 els amerindis van denunciar oficialment els actes previstos pel cinquè centenari de la 'descoberta' d'Amèrica, van refusar categòricament de prendre-hi part i van organitzar les seves pròpies contramanifestacions. L'anunci de les festivitats oficials, deu anys abans havia donat una vigorosa empenta a les seves associacions que, de nord a sud del continent es van aplegar i van crear-se estructures permanents en el marc de la

campanya "Cinc-cents anys de resistència indígena, negra i popular". Les reivindicacions d'aquesta campanya? Primer la restitució de les terres robades antigament als seus ancestres pels conqueridors i colons dels diversos pobles europeus, o robades encara ara per les grans companyies trans-nacionals de l'*agro-bussines*, de l'explotació del bosc i de les riqueses naturals (petroli, ferro, coure, urani, etc...). Tot seguit, el respecte a les identitats culturals —respecte de les llengües, dels costums, de les religions, de les experiències tals com les medicines tradicionals— i la seva defensa a través de l'ensenyament de les llengües autòctones, la creació d'universitats, l'accés als mitjans de comunicació moderns, etc... Total, amb el reconeixement i la delimitació d'un territori propi, el dret a l'autodeterminació, és a dir, la llibertat política de decidir ells mateixos el seu desenvolupament i el seu futur.

Evidentment els estats d'Amèrica del Sud no s'han decidit encara a satisfer les reivindicacions del amerindis. Cal però constatar alguns avenços, per mínims que siguin.

Així, des de gener de 1992, l'article 4 de la constitució mexicana diu: "La nació mexicana té una composició pluricultural deguda, originalment, als seus pobles indígenes. La llei protegirà i promourà el desenvolupament de les seves llengües, cultures, usos, costums, recursos i formes específiques d'organització social i garantirà als seus membres l'accés efectiu a la justícia de l'Estat". (El que és així promès i garantit permet imaginar l'Estat anterior! Encara però caldrà que tot això esdevingui efectiu).

Igualment, una esmena a la constitució boliviana, que ha d'entrar pròximament en vigor, reconeixia el caràcter "multiètnic i pluricultural" de Bolívia, i garanteix els drets dels indígenes. I després, l'any passat el guaraní ha esdevingut, juntament amb el castellà, llengua oficial de Paraguai i els seu ensenyament finalment organitzat sobre bases realistes i eficaces.

Canadà concedeix als Inuits (Esquimals) els 352.240 km^2 de la nova província de Nunavut, capital Iqualuit, així com un govern regional.

Magres resultats, per ara. Bones paraules, certament, però quina és la traducció a la realitat quotidiana dels pobles autòctons?

El dret internacional comença a obrir-se.

De bons textos no en manquen, tals com aquesta "Declaració universal dels drets del Pobles", proclamada a Alger el 4 de juliol de 1976 per juristes, economistes, polítics i dirigents de moviments d'alliberament nacional reunits per iniciativa de la Fundació Leslio Basso per al dret i la llibertat dels pobles. Hom pot, certament, referir-se a aquesta declaració, però aquesta no obligava ningú.

Seria massa llarg transcriure els 27 articles; recordem-ne només alguns:

- Tot poble té dret a la seva existència.
- Tot poble té dret al respecte de la seva identitat cultural i nacional.
- Tot poble té el dret de conservar la possessió pacífica del seu territori i de retornar-hi en cas d'expulsió.
- Tot poble té el dret a la conservació, protecció i millora del seu medi ambient.
- Tot poble té el dret imprescriptible i inalienable a la seva autodeterminació; ell determina el seu estatus polític amb sencera llibertat i sense cap ingerència estrangera.
- Quan un poble constitueix una minoria dins un estat, té el dret al respecte de la seva identitat, de les seves tradicions, de la seva llengua i del seu patrimoni cultural.
- Tot poble té el dret d'alliberar-se de tota dominació colonial o estrangera, directa o indirecta i de qualsevol règim racista.

- Tot poble té el dret exclusiu sobre els seus recursos naturals. Té el dret a recuperar-los si n'ha estat expoliat, així com recobrar les indemnitzacions injustament pagades.
- Tot poble té el dret a parlar la seva llengua, preservar i desenvolupar la seva cultura contribuint així a l'enriquiment de la cultura de la humanitat.
- Els membres de la minoria han de fruir, sense discriminació, dels mateixos drets que els altres súbdits de l'estat i participar amb ells de la vida pública de forma equitativa.

Els darrers articles de la declaració volen comprometre la comunitat internacional.

- Els atemptats més greus als drets fonamentals dels pobles —especialment el dret a l'existència— constitueixen crims internacionals, i comporten responsabilitat penal individual dels seus autors.
- El restabliment dels drets fonamentals d'un poble, mentre siguin greument menyspreats és un deure que s'imposa a tota la comunitat internacional.

Igualment, el projecte de Declaració dels drets dels pobles autòctons, elaborat per la Comissió dels Drets de l'Home del Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides, afirma d'entrada que "tots els pobles autòctons són lluires i iguals a tots el pobles en dignitat i en drets, tot reconeixent el dret de tots els pobles i individus a estimar-se diferents i a ser respectats com a tals."

Partint d'aquesta premisa, el projecte proclama per als pobles autòctons:

- El dret a disposar d'ells mateixos, conforme al dret internacional.
- El dret de viure plenament i efectiva tots els Drets Humans i de totes les llibertats fonamentals que estan reconegudes per la Carta de les Nacions Unides i pel dret internacional relatiu als Drets Humans.
- El dret col·lectiu d'existir en pau i amb seguretat en tant que pobles diferents i de ser protegits contra el genocidi, i el dret individual a la vida, la integritat física i mental, la llibertat i la seguretat de la persona.
- El dret col·lectiu i individual de conservar i desenvolupar les característiques ètniques i culturals i la seva identitat distinta, comprenent-hi el dret de dir-se pel seu propi nom.
- El dret de ser protegits contra el genocidi cultural.
- El dret de fer renéixer i de preservar la seva identitat cultural i les seves tradicions.
- El dret de manifestar els seus propis valors espirituals i les conviccions religioses per la pràctica, per l'ensenyament i per l'observació de les tradicions, costums i rites.
- El dret de transmetre a les generacions futures les seves propies llengues, sistemes d'escriptura i literatura, de conservar els noms originals de les comunitats, dels llocs i de les persones.
- El dret a totes les formes d'ensenyament, comprès l'ensenyament de la propia llengua.
- El dret d'utilitzar tots els mitjans d'informació i de tenir-hi accés en la pròpia llengua.
- El dret al reconeixement dels lligams particulars i profunds que els uneixen al conjunt del medi de terres, territoris i recursos que ocupen o utilitzen, tradicionalment, d'altre formes.
- El dret a la restitució (o en el cas que no sigui possible, el dret a una indemnització justa i equitativa) de les terres o territoris que hagin estat confiscats, ocupats, utilitzats o degradats sense el seu lliure consentiment, donat amb coneixement de causa.

Cap a una 'eventual' declaració dels drets dels pobles autòctons.

Però les millores de les declaracions resten sense valor internacional perquè als pobles autòctons els manca una organització mundialment recone-

guda i dotada de mitjans reals de desició i execució. Per ara, l'acord no s'ha produït entre els membres de la comunitat internacional sobre la necesitat de restablir a tots els pobles els seus drets fonamentals. De tal forma que hom podria preguntar-se si és que, per alguns, no seria útil que hi hagin sempre pobles inferiors, susceptibles de ser explotats, esclavitzats d'una manera o altra.

Tanmateix, els pobles menyspreats s'organitzen. Han posat en peu, fa dos anys, l'Organització dels Pobles no Representats —UMPO, segons les inicials angleses d'aquesta estructura— que vol ser una ONU alternativa. Per formar part de l'UMPO —que comptava amb 39 membres a principis d'any— els pobles en qüestió han d'estar establerts sobre un territori determinat i renunciar oficialment al terrorisme i a la violència com a mitjà d'aconseguir les seves reivindicacions. En el curs de la seva reunió de l'Haia —del 19 al 24 de gener de 1993— l'UMPO va decidir dotar-se d'instruments per aconsellar els seus membres sobre els aspectes del dret a l'autodeterminació i per trobar solucions a possibles conflictes de frontera.

A la Cimera de la Terra a Rio de Janeiro, els representants dels pobles autòctons, vinguts de tots els continents, van poder presentar, al més alt nivell mediàtic, les seves reivindicacions.

D'altra banda, la Conferència Internacional dels Drets Humans, de Viena,

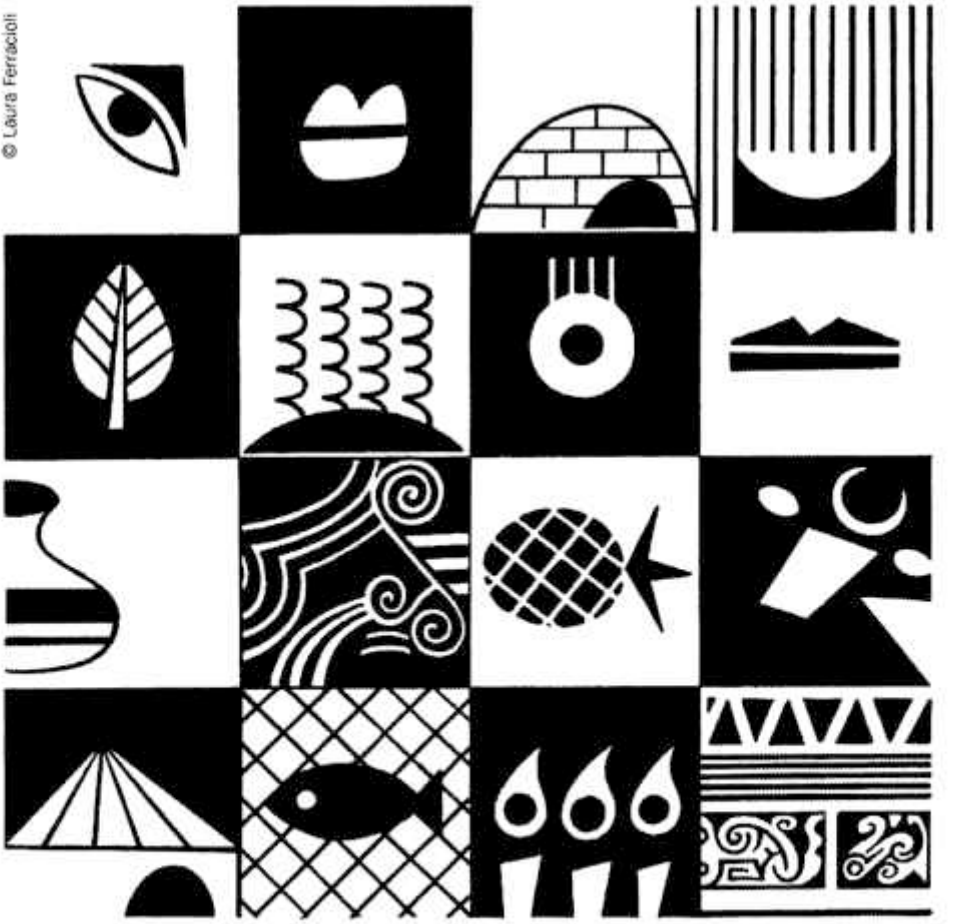

© Laura Ferràcioli

va escoltar els representants dels pobles autòctons, que demanaven, entre d'altres, que els seus drets fossin inscrits com a prioritaris en les constitucions i lleis de tots els països, així com la creació d'un Alt Comissariat de les Nacions Unides per a les qüestions indígenes a fi de garantir el lliure exercici d'aquests drets.

Paral·lelament, la consciència internacional es desperta i l'opinió pública comença a reaccionar en favor dels autòctons. Manifestacions han tingut lloc en diferents països.

Sigui com sigui, s'instal·la poc a poc la idea de què és gràcies a la diversitat de les societats, a la seva confrontació i a la seva interacció permanent, al seu mutu enriquiment, que s'aconsegueix la marxa de la humanitat cap al desenvolupament, la justícia, la perfecció. Els pobles autòctons, en l'esdevenir de la seva llarga existència de lluita per la vida, han acumulat grans sumes d'experiències, de coneixements tècnics, de reflexions de les que tothom podem treure profit. Sempre a condició de voler escoltar aquestes persones, aquestes societats, que sempre han estat presentades com a endarrerides, bàrbares, salvatges...

Encara que una "Declaració dels Drets dels Pobles Autòctons" clogui l'any consagrat a aquests pobles, el combat no haurà acabat per això: el costum és tant arrelat després de massa temps de considerar certes persones i certs pobles indignes de tots els drets humans perquè la conversió tingui lloc només en llegir un bon text.

© Laura Ferracioli

Christian Rudel

PER UNA POLÍTICA DE CIVILITZACIÓ

Edgar Morin

Edgar Morin en aquest text ens proposa reprendre el camí fonamental del socialisme que es va abandonar durant el segle que ara acaba: anar cap a una societat no només més fraternal, lliure i comunitària sinó que vagi més enllà de la dominació i l'explotació de l'ésser humà per ell mateix. Per poder reprendre'l cal superar la visió reduccionista de Marx, que va unidimensionalitzar el problema considerant-lo un problema de classe i va originar els culs de sac del socialisme real i la socialdemocràcia. Una Política de Civilització —que és com Morin anomena aquesta via— que maldi per millorar les relacions entre humans, les relacions interpersonals i les relacions a escala del planeta, és encara una perspectiva apropiada. Per avançar-hi cal reconèixer entre els mals de la nostra societat quins són els mals de la nostra civilització, els mals fonamentals. L'atomització, l'anonimatització i el mal estar del benestar poden ser uns d'ells junt amb l'acceleració dels processos, que ens impedeix arribar a prendre consciència del present.

Hem traduït aquest article a partir d'un document publicat en francès per la Maison Grenelle.

In this text, Edgar Morin invites us to retake the fundamental way of socialism which was abandoned during the century we are already finishing: proceed versus a society not only more fraternal, more free and more communitarian but also directed to be something bettre than the domination and exploitation of the human being by himself. To retake this socialism it is necessary to overcome the reduccionist conception of Marx. He considered the problem only from one dimension, as a class problem, thus originating the cul-de-sac of real socialism and social-democracy. A socialisation politic -name given by Morin to this way- consacred to improve relationships among human beings, (from interpersonal relationships to the relationships in a global escale) is still an apropriate perspective. To carry on in this way it is necessary to identify among the defects of our society which are the defects of our civilisation, the fundamental defects.

Atomisation, anonymity and the problems of the wealth can be one of them in addition to the acceleration of processes, which hinders us to be aware of the present.

We translated this article from a document published in french by Maison Grenelle.

Edgar Morin en tiu ĉi teksto proponas al ni repreni la fundamentan vojon al la socialismo kiu estis forlasita dum la finiĝanta jarcento:aliri al socio ne nur pli frata, libera kaj komuneca,sed kiu preteriros el la super-regado kaj ekspluatado de la homa estaĵo per si mem.Por repreni ĝin necesas superi la reduktigan vidon de Markso,kiu unudimensiigis la problemon konsiderante ĝin kiel klasproblemon kaj estigis la sakstratojn de la reala socialismo kaj socialdemokratio. Civilizacia politiko —kiel Morin nomas tiun ĉi vojon— kiu klopodos plibonigi la interhomajn rilatojn kaj ankaŭ je planeda skalo,ankoraŭ estas konvena perspektivo. Por antaŭeniri necesas rekoni inter la malbonaĵoj de nia socio,kiuj el ili apartenas al nia civilizacio,la fundamentajn malbonaĵojn. La disiĝo, la anonimeco kaj la malbona stato de la bonstato povas esti unuj el ili kune kun la akcelao de la procezoj kiu; malhelpos al ni atingi la konsciencon pri la nuno. Ni tradukis tiun ĉi artikolon el dokumento france publikigita de la "Maison Grenelle"

Vaig descobrir l'expressió "Política de civilització" a començaments dels vuitanta. Aquesta expressió enllaça amb el que jo he anomenat una política de l'home. Voldria ser la traducció d'una política multidimensional. Tots els problemes humans tenen avui una dimensió política. Constatem així una invasió dins la política de problemes demogràfics, dels problemes relacionats amb la limitació dels naixements, l'eugenèsia, la determinació del caràc-

ter de l'infant, etc. Estem en un moment en el que el nivell polític ha d'esdevenir més complex...

Política de civilització, socialisme i economisme

Quan es fa servir aquesta expressió, 'Política de civilització', es reprèn el projecte fonamental del socialisme tal com va dibuixar-se el darrer segle, com una aspiració no només de més comunitat, fraternitat i llibertat, sinó amb el desig de fer una civilització més enllà de la dominació i l'explotació de l'Home per l'Home. I no només considerant-la unidimensionalment en la perspectiva de Marx, com un problema únicament de classe. Aquesta perspectiva resta encara apropiada: hi ha encara per fer de cara a la millora de les relacions entre els humans, les relacions interpersonals i les relacions a l'escala del planeta. Aquest projecte de política de civilització, que era el projecte inicial del socialisme, s'ha trobat traït, invertit i ridiculitzat en l'empresa anomenada soviètica. Aquest projecte s'ha esfilagarsat completament dins la socialdemocràcia: és veritat que la socialdemocràcia ha realitzat, allà on ha pogut exercir el poder, l'estat assistencial. Remarquem que a França aquest programa s'ha desenvolupat sense una veritable estructura socialdemòcrata. De fet, això és insuficient i hem d'impedir que l'esquerra s'adormi en el projecte de construir el "bon partit socialdemòcrata francès".

Parteixo de la idea que durant aquest darrer decenni, hi ha hagut una dissolució del que és política dins el que és economia. Això ja era així a l'època post-gaullista. A l'època Mitterrand hi ha hagut una concretització i generalització de l'economisme i la qüestió fonamental ha esdevingut la de la 'bona' economia: el que significava plena ocupació, persecució del creixement, el saldo positiu en la balança de pagaments, augment del PIB... Tots aquests elements han esdevingut els motors d'un pensament economicista. La reducció de la política a l'economia és tan més greu com essencial és obrir la política a la civilització. I encara diria que no és suficient oposar el social a l'econòmic. Cal una Europa civilitzacional, un projecte de civilització on el social, el polític i el civilitzatori estiguin entrellaçats. No vull per tant reduir i dissoldre allò polític pròpiament dit a una política de civilització. Tots els problemes clàssics es mantenen. Però aquesta dimensió em sembla que ha esdevingut vital.

La reducció a l'econòmic no ha pogut tancar aquesta bretxa dins la salut econòmica que és la progressió de l'atur. És cert que tots els partits diuen que l'atur és intolerable. Però aquest intolerable és 'intolerablement' tolerat. La meva idea és no partir del capítol atur. Cal, contràriament, provar de tractar el problema de l'ocupació, de l'atur, a partir dels mals de la nostra societat que són els mals de civilització, per situar-hi el problema de l'atur i de l'exclusió. I no provem de tractar-lo per començar a partir de la lògica econòmica, ja que la lògica econòmica dins el marc del sistema comptable actual ens exigeix únicament comptar...

He participat a la cimera econòmica de "l'Expansion", a Viena, on un participant ha tractat el tema de la salut des del punt de vista pressupostari, que es tradueix pel creixement continu de les despeses de salut. Per desaccelerar el creixement, va aconsellar retirar un cert nombre de medicaments de la llista de la Seguretat Social, augmentar la part que es paga d'uns altres, demanar als metges fer menys receptes, etc, etc... tot per poder reduir un 5% el pressupost! Però la idea de que hi hagi bronquitis, asmes, malalties, mals, estrés, insomnis que provenen de les condicions de la vida urbana, del mateix caràcter de la

nostra civilització, i que això engendra despeses considerables justament al camp de la salut, que es pugui fer un esforç al sector de la vida quotidiana i que en els propers anys això es traduiria per una disminució de les despeses de salut, aquesta perspectiva no és mai considerada.

Els mals de civilització

Vivim sota el regne del pensament compartimentat, que no deixa veure les interaccions. El tema de la reforma del pensament és preliminar: tenim prou feina dins un món d'experts, de tècnics —enmig dels que de vegades un individu imaginatiu afortunadament ressalta— que és fonamentat sobre la compartimentació i la incapacitat de fer lligams, el que es converteix en un enorme obstacle al nivell de totes les instàncies de control, de direcció i de decisió.

Cal fer l'intent de veure quins són els mals de la nostra societat que són els mals de la civilització. I cal relacionar-los amb el fet que si hi ha una o diverses carències de civilització profundes, cal regenerar el teixit de les relacions humanes i socials i posar la paraula qualitat de vida al centre de les polítiques de civilització.

No es tracta únicament de parar atenció en fer els lligams, es tracta també de tenir un pensament que modifiqui la forma de concebre els problemes. Prenguem per exemple el mal dels suburbis que és un problema localitzat topogràficament, sòcioculturalment (afecta els adolescents) i sociològicament. És cert que aquest constitueix una espècie d'univers exterior a l'univers anomenat com normal i demana llavors solucions específiques, locals... Però segons el meu parer, caldria veure això com indicadors paroxístics d'un mal encara més general. L'adolescent és la baula dèbil de la societat perquè surt del capoll de la infància i té l'aspiració a l'e-

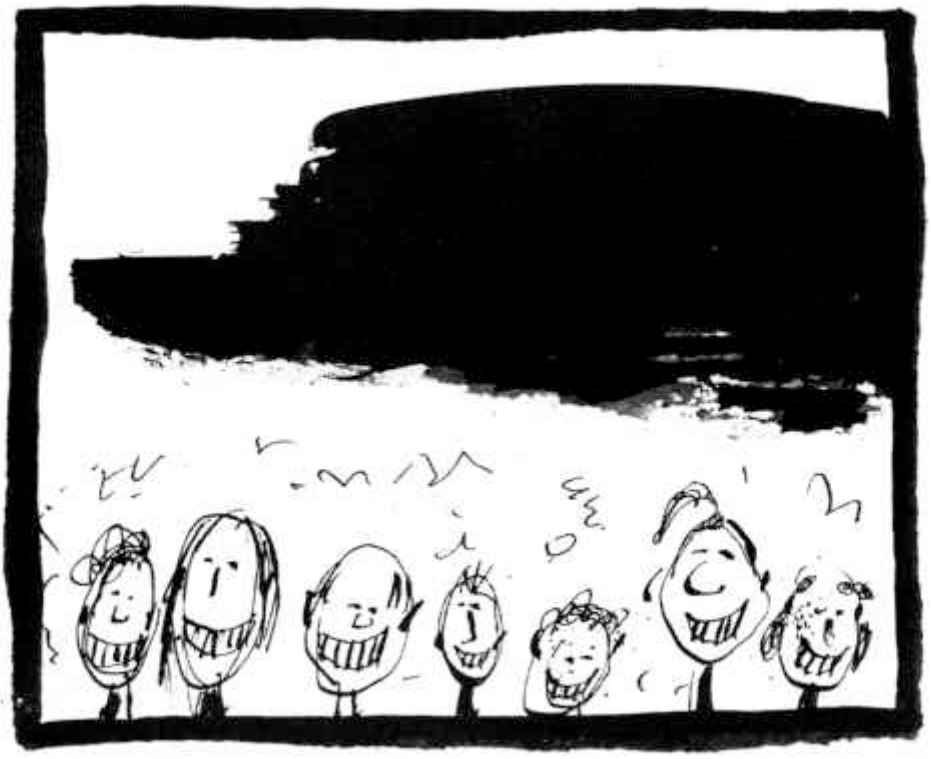

© Eva Virgili

xistència plena. No està integrat encara al món adult, al món del treball. És un món on fermenten aspiracions, revoltes. I la visió que els adolescents tenen del món adult és una visió molt negativa. És un període inestable que té un component biològic, però també un component sòcio-cultural. L'adolescent porta en si mateix de forma intensificada els problemes de la nostra societat. Si la revolta de la joventut al Maig del 68 va creure trobar la resposta a tots els seus mals, és que va retrobar els missatges que li donaven els maoistes, els trosquistes i els altres. Aquesta joventut hi havia trobat una esperança. Ara bé, avui les promeses revolucionàries s'han esfondrat i l'esperança ha desaparegut de la societat. La incertitud, l'angoixa, esdevenen mals paorosos, a un món atomitzat on els individus estan sols. Hi ha un fenomen de desintegració de les antigues solidaritats, quan el que cal és regenerar, recrear les solidaritats. Perquè no es pot suportar aquesta situació d'angoixa si no és dins la participació, dins l'amor, dins la fraternitat, dins l'acció...

El que dic doncs és que els problemes perifèrics tals com els de la joventut o els de la vellesa ens plantegen problemes centrals. Problemes que semblen privats i existencials han de tenir una significació política dins una política de civilització. És cert que el consum de somnífers, tranquil·litzants així com els mals psicosomàtics tenen un aspecte existencial, individual, però també tenen un aspecte social. Aquest esdevé un problema polític de civilització si es considera des del punt de vista sòcio-psicològic. És per això que els problemes privats existencials prenen un aspecte polític...

Davant del creixement de la tècnica, de la lògica de l'hiperdesenvolupament, de la burocratització tant a les administracions com a les empreses, de l'atomització dels individus que el desenvolupament tècnic i econòmic no fa més que augmentar, es constata que la societat civil es defensa. Des de fa vint o trenta anys, hi ha efectivament temptatives d'escapar als constrenyiments de la vida urbana. Per exemple, contra els mals de la vida urbana, els individus multipliquen els caps de setmana, les sortides, les vacances. Contra la desesperança dels suburbis, els joves han produït la banda on reconstitueixen una comunitat. Els membres de la societat resisteixen. És un fenomen típic de resistència col·laboradora. Avui la nostra societat civil resisteix contra l'atomització i la mecanització de la vida col·laborant amb el sistema i perpetua els seus mals reeixint a atenuar-ne alguns. És per això que ens trobem en una època on existeix una depressió ciclònica que no cristal·litza mai. Estem en una situació de policrisi; però cap crisi sorgeix veritablement, a banda d'algunes irrupcions a alguns sectors. I així les coses continuen. Continuen de tal forma que, cada vegada que una política s'esforça en considerar l'amplada —és a dir la complexitat dels problemes— recula espantada perquè no arriba a veure què és el cal fer. I els partits no fan cap inversió intel·lectual i política, encara que és el seu paper. Com més s'adonen de la gravetat dels problemes, més tanquen els ulls. Això tradueix la complexitat de la situació entre crisi i rutina, i alhora la dificultat del diagnòstic que és ara massa alarmista, ara massa eufòric.

El que he volgut diagnosticar als 'mals de civilització', és l'altra cara del que veiem. L'altra cara de l'individualisme que comporta una atomització dels individus. L'altra cara de la tècnica —de qui la missió seria dominar les energies per evitar les càrregues sobre els humans— comporta l'esclavatge dels individus i suscita reaccions... Aquí també és difícil mantenir l'ambivalència del judici.

Així el diagnòstic bast del mal de civilització és: l'atomització, l'anonimatització i el malestar del benestar. Des del 1962 fins ara, s'ha multiplicat per tres el nombre de suicidis i d'hospitalitzacions psiquiàtriques i per sis el consum de tranquil·litzants. I és a França, país del bon viure, on es consumeixen més tranquil·litzants. El concepte de desenvolupament, proposat com a model, de fet es revela com destructor: determina el sub-desenvolupament intel·lectual —forma compartimentada de veure el món—, el subdesenvolupament afectiu —les persones no arriben a trobar les respostes a les seves necessitats de comunicació humana, d'amor, de comunitat—, el subdesenvolupament psíquic —tots els estressos i totes les neurosis resulten d'aquesta situació— i moral. Aquesta confluència de factors tendeix cap a la desmoralització marcada per la burocratització generalitzada, la pèrdua del sentit de responsabilitat i de solidaritat i la invasió dels diners a sectors fins ara extramonetaris. Tot això crea irresponsables. I l'única possibilitat de remoralització no és crear una 'nova' ètica, sinó de progressar cap a una civilització de moralitat, de retorn ètic, creant condicions de responsabilitat obrint una esperança, perquè més que donar lliçons morals, cal elaborar una política que desperti el sentit de la solidaritat i retorni la fe en un gran Projecte.

Hi ha també un problema de temps: estem davant d'un problema d'acceleració dels processos. Tenim al mateix temps un fenomen d'agitació browniana dels nostres comportaments: ens agitem però no actuem. I no arribem a prendre consciència del present. Cal un cert temps per adonarnos del present; també tenim un problema de retard de la consciència accentuat per la velocitat i la complexitat de les situacions. La incapacitat de pensar la complexitat condueix a la

© Eva Virgili

ceguesa. Els fenòmens de descomposició no permeten percebre la recomposició. Hi ha una dificultat en comprendre que l'enemic és interior, llavors es busca l'enemic a l'exterior. ¿Reconduiran les nostres nacions les seves noves angoixes sobre els antics imaginaris, és a dir, sobre l'enemic estranger causa de tots els nostres mals? La Nació, en els seus fonaments occidentals, portava en ella el vici de la purificació (religiosa, ètnica i racial). Hom s'adona finalment que és una malaltia pròpia de l'Estat-Nació i que no ha acabat. És un problema angoixant perquè la gran amenaça és l'aliança entre dues barbàries: la que prové des del fons dels temps i la barbàrie tecnoindustrial, incapaç de veure els individus amb el seu sofriment, la seva desgràcia.

Penso que l'inconscient col·lectiu pateix a les fosques la gran amenaça sobre la identitat i sobre la vida, pateix la inseguretat de la vida, la degradació de les qualitats de vida. I diria que la inseguretat material de la vida quotidiana esdevé el símbol concret d'aquesta gran amenaça obscura. És a dir que hom fixa aquesta inseguretat sobre els delinqüents, els marginats, els immigrants en lloc de veure que és molt més profunda i més àmplia. En front a aquesta gran amenaça cal concretar imperatius interdependents: solidaritzar, civilitzar, consolidar, renèixer, rebrollar.

La Terra Pàtria i Europa

Estem en un país marcat per una civilització que rosega el fons cultural d'on és nascuda. Però si prenem consciència del mot cultura en el sentit etnogràfic, ens adonem que la diversitat de cultures és un tresor per a tota la humanitat. Ara bé, hi ha un procés terrible de destrucció que té lloc arreu del món i que amenaça les cultures europees. Només units els serà possible als europeus salvar les seves diversitats culturals. Una cultura ha d'estar integrada i oberta a les altres cultures. Els encontres entre cultures creen una nova diversitat; cal distigir entre un cosmopolitisme que és nat de la trobada, i que crea diversitat i un cosmopolitisme de l'homogeneïtzació que destrueix la diversitat. La idea de trobar recursos és no perdre el sòl i reprendre la Terra, i quan dic Terra, parlo de la Terra que a França està despoblantse. Faig referència també a la Terra Pàtria. Hi ha un lligam entre tot arrelament a la terra i la idea clau que havia desenvolupat a "Terra Pàtria"[1], és a dir, no oposar un cosmopolitisme abstracte sense rels o arrelaments concretes que poden ser la fidelitat o l'amor de la seva pàtria o de la seva ètnia. Ans al contrari, dic que avui podem saber que existeix una comunitat d'origen per a tots els éssers humans, que hi ha una comunitat d'identitat en el sentit de que tothom té la mateixa naturalesa però que, en aquesta naturalesa mateixa, tenim potencialitats d'extrema diversitat, i una comunitat de destí. Així és la defició de pàtria, comunitat d'origen i identitat de destí. La idea necessària és que les pàtries poden molt bé arrelar-se en una concepció terrestre més profunda i vasta de la "pàtria" a condició que siguin obertes. En aquests moments, aprovarem els renaixements i no hi haura més l'oposició fantàstica entre les singularitats concretes però tancades i un cosmopolitisme obert però abstracte.

Pel que fa a Europa, patim una mala política de paraules, perquè s'oposa l'Europa de les pàtries a l'Europa supranacional. Europa ha de ser la de les pàtries tot sent l'Europa supranacional. Ja no hi ha soberania absoluta de l'estat nacional: molts problemes depassen les seves competències i necessiten ser tractats en comú, vist el fenomen de la planetarització. El cas francés és encara més interessant perquè la Nació Francesa, a diferència de

les altres, es va construir per l'afrancesament de regions heterogènies. És a dir, que el procés multisecular d'afrancesament és un procés fonamental lligat a la història de França. Al llarg d'aquest procés, la Revolució francesa va introduir al codi genètic de la identitat francesa la idea d'universalitat. Aquesta afegida a la idea d'afrancesament dóna una idea típicament francesa de la Nació: és un esperit comú, és la voluntat comuna dels que desitgen ser francesos. El que significa renèixer en termes francesos, quan és près en aquesta lògica històrica, no és un procés de rebuig ni de tancament.

Política de resistència i d'esperança

Penso d'altra banda que hi ha necessitat d'una fe en aquests valors de fraternitat i solidaritat que nodreixen l'ètica. La moralització, la solidarització i la civilització han d'anar de la mà. És una perspectiva històrica de la que cal enunciar els principis ara: hi ha la possibilitat d'una política que irradii i que deixa lloc a la iniciativa individual. La política és no oposar més la lliure iniciativa a una economia dirigida d'una forma extremadament burocràtica i planificada. La idea és que el poder públic crea les estructures perquè les bones voluntats que no arriben a expressar-se i les pulsions creatives solidàries hi trobin plenament el seu lloc. Hom incita, s'encoratja, es posen els mitjans i les coses es poden posar en marxa. Totes les ecoocupacions, treballs de solidaritat, de convivència, poden ser desenvolupats. I així es tanca el cercle sobre la qüestió de l'ocupació havent tractat els problemes de fons de la nostra societat. El problema és com finançar aquest New Deal civilitzatori. En tenir en compte l'enorme estalvi que es pot fer, en crear fons de civilització que tindrien un valor d'encoratjament i d'ajuda, que assegurarien els serveis de proximitat, de convivència, de solidaritat, tractem en realitat el mateix problema de l'atur. I això no està en contradicció amb la postura que creu que el desenvolupament tècnic tendeix a alliberar les energies.

Penso que la política de civilització pot aplicar-se més fàcilment a França perquè és un país de convivència tradicional. Les relacions humanes s'han degradat de tal manera en pocs anys que el país pot ser sensible a aquesta aspiració. Però alhora és una idea típicament europea perquè la realització prové d'una necessitat comuna de desacceleració de la competitivitat econòmica. El creixement ha esdevingut un fenomen de retroalimentació positiva històrica. L'ingredient vital del que tots estem mancats, i també la política, és l'esperança i el problema de la resurrecció de l'esperança. Això no és una promesa, sinó una possibilitat. Cal ajudar la societat civil comprenent que els seus problemes són polítics, cal utilitzar la consciència de la descomposició per a la regeneració, cal regenerar un futur; i crec que aquesta política de resistència porta en ella mateixa el principi d'una política d'esperança.

Notes

1.-*Terra Pàtria* amb la col·laboració d'A.B. Kern, Le Seuil, 1993.

Edgar Morin

DIVERSITAT D'ALTERNATIVES AL DESENVOLUPAMENT

Martí Olivella.

Després de mig segle de desenvolupament Occident ha aconseguit 'desenvolupar' un de cada cinc habitants del planeta creant així, realment i ideològica, el Tercer Món. És urgent substituir l'ajuda al desenvolupament per la cooperació intercultural. L'ajuda sols representa un 10% d'allò que el Nord extreu del Sud. No es tracta de tornar enrere, però sí de recuperar del passat allò que ha permès viure a moltes cultures fins fa poc. "No em donis la mà, treu-me-la de sobre". Cal treure la mà de sobre i estar atents a les autèntiques demandes del procés de recuperació i d'alliberament. Aquesta pot ser l'alternativa.

Hem extret aquest article d'un dels Papers d'Innovació Social *que publica mensualment l'associació Ecoconcern per als seus socis. Amb Martí Olivella, el seu director vàrem tenir una interessant conversa publicada al número 45 del Via fora!!*

After half a century of promoting politics development we have only succeeded in, that one out of five inhabitants of the planet is considered as developed. It is this pattern which has created, real and ideologically, the Third World. It is urgent to substitute the development help for the intercultural cooperation. Help only represents 10% of what North obteins from South.

From other cultures point of view, the resources are latent and human energies paralysed for the development mirage. "Don 't give me your hand, take it out from me". We have not to help but pay attention to the authentic demands of the recuperation and liberation process. This article was published at one of the Inovation Social Papers which are published by Ecoconcern for his associates. With Martí Olivella we have had a very interesting conversation published at Via fora!! number 45.

Post duonjarcenta evoluado Okcidento sukcesis "evoluigi" unu el kvin loĝantoj de la planedo,kreante tiel, reale kaj ideologie,la Trian Mondon. Urĝas anstataŭi la helpon al la evoluo per interkultura kooperado.La helpo nur signifas 10 % el tio, kion la Nordo ĉerpas el la Sudo. Ne temas pri malantaŭa reveno,sed ja reakiri el la pasinteco tion, kio ebligis vivi al multaj kulturoj ĝis antaŭnelonge. "Ne don la manon al mi, forprenu ĝin de mi". Necesas forpreni la manon kaj priatenti la aŭtentikajn petojn de la refortiĝanta kaj liberiĝanta procezo. Tiu povas esti la alternativo. Ni ĉerpis tiun ĉi artikolon el "Paperoj pri Socia Novigo", kiujn monate publikigas la asocio Econoncern por siaj membroj. Kun Martí Olivella, ĝia direktoro, ni havis interesan konversacion publikigitan en la numero 45 de Via Fora!!

La civilització del desenvolupament considera que la terra pertany a l'home i no que l'home pertany a la terra. És homogeneïtzadora, universalista, expansionista. Considera que el "desenvolupament" és el model més avançat de la història. Considera ignorants qui no accepten la ciència occidental i considera pobres miserables els qui no viuen en els estàndards d'un consum induït i insaciable. Aquesta civilització és la responsable de les grans concentracions urbanes i suburbanes, de la destrucció accelerada de les condicions de vida en el planeta i de la supressió de la diversitat cultural i biològica. Prové d'Europa i s'ha estès a gran part d'Amèrica del Nord, Japó i Austràlia. Però és present en totes les grans ciutats, fins i tot en la mentalitat de molts pobres suburbans que han deixat les seves cultures pròpies enlluernats pel desenvolupament i s'han quedat sense res.

El problema no és doncs adjectivar el desenvolupament (sostenible, endò-

gen...) o intentar aturar les seves conseqüències més depredadores (contaminació, destrucció massiva d'éssers vivents...) si nó de trobar alternatives a la civilització del desenvolupament.

La principal dificultat per cercar alternatives a la destructora civilització del desenvolupament és que els seus beneficiaris (una cinquena part de la humanitat) no poden renunciar-hi. Cap cultura renuncia a la seva manera de viure sinó és per la força o per l'autodestrucció. L'adoració de la ciència i de la tecnologia occidental, el convenciment que l'estil de vida occidental és el més benestant de la història, l'obsessió per la producció i el consum d'artefactes... han penetrat tan profundament en la mentalitat dels desenvolupats que no poden renunciar-hi sense veure's abocats, possiblement, al suïcidi (com succeí a diversos pobles amerindis en veure les seves cultures destruïdes).

L'ajuda al desenvolupament contribueix a augmentar la certesa que la civilització occidental és la millor i no sols estén l'evangelització del desenvolupament arreu del planeta sinó que augmenta la inconsciència del perill del desenvolupament a les poblacions desenvolupades. L'ajuda al desenvolupament s'ha d'aturar. L'enemic no és al nord o al sud. L'enemic és una civilització que enlluerna a curt termini i que destrueix la vida a llarg terme. "És neci qui ha oblidat el que succeí als avantpassats set generacions abans i qui no es preocupa pel que serà dels seus descendents set generacions després" (Refrany comú tant pels Iroquesos —Amèrica del Nord— i dels Kazakhs —Kazakhstan—). Les persones i institucions conscients de la intrínseca capacitat destructora del desenvolupament no podem continuar en l'ambigüitat. Cal substituir l'ajuda al desenvolupament per la cooperació intercultural. Cooperar per alliberarnos del desenvolupament. No es tracta de retornar enrere, però si de recuperar la saviesa del passat que ha permès viure dignament a tots els habitants i cultures del planeta fins fa pocs segles. Saviesa que encara és viva en la majoria de cultures autòctones no desenvolupades del tot.

La capacitat d'innovació social és una capacitat latent en alguns sectors d'Occident, perquè respon a la mentalitat de l'enginyer. Només es tracta que en lloc d'inventar artefactes s'apliqui a inventar models socials. Però aquesta capacitat d'innovació social, si vol ser intercultural, només pot cultivar-se en els antics planters de les cultures que han mantingut fins avui sistemes de relació, d'organització i de proveïment adaptats a les possibilitats ecològiques pròpies.

El Tercer Món, com a bloc homogeni, no existeix. És una invenció reduccionista que simplifica els problemes i que enforteix de nou la certesa que el Primer Món (la civilització del desenvolupament) és superior. Vivim en un sol planeta, però en una gran diversitat de cultures que veuen móns diferents. Occident ha descobert els límits físics del planeta fa pocs anys. Però encara no ha descobert que hi ha límits en la recerca i en el coneixement. La mentalitat del progrés assegura que tot el que tècnicament és possible fer, s'ha de fer. Oi que no tenim la certesa absoluta que podem controlar sense cap risc important la manipulació dels àtoms i dels gens? No estarem vivint en una folla cursa cap a l'anihilament? Després de la destrucció que ha suposat el totalitarisme d'Occident durant aquests cinc darrers segles, estem segurs que la civilització del desenvolupament no és universal i no pot ser universalitzable. I si no ho és, cal aturar-la.

El terme "tercermundista" és despectiu. Tercermundista és l'acusació més terrible que es pot fer a un desenvolupat: vol dir ser brut, miserable,

desorganitzat, ignorant, malalt, corrupte... I denota el convenciment absolut i generalitzat entre els desenvolupats que en les altres cultures només hi ha misèria i que els hi cal l'ajuda d'Occident per sobreviure —ja no per progressar—. Els sectors progressistes insisteixen que els ciutadans, les ONGD i els governs han de destinar més diners i més ajuda als pobres del Tercer Món. Sense adonar-se que, quan reclamen més ajuda estan reclamant més imperialisme, més contagi dels virus del desenvolupament. És un virus suplantador: ni fa, ni deixa fer. Destrueix el que hi havia i ho suplanta pel miratge de la riquesa material indefinida. No veuen, no escolten, no s'adonen que els qui viuen fora de la dinàmica occidental han viscut durant segles i mil·lenis a la seva manera i que és precisament el desenvolupament qui ha incrementat els problemes i les dificultats per viure. "Les formes modernes de pauperització són inherents als processos de desenvolupament econòmic" (M. Rahnema).

Tot procés de cooperació per alliberar-nos del desenvolupament —al Nord i al Sud— que impliqui elaborar alternatives al desenvolupament i plans de reparació de les condicions que porten a milions de persones a la misèria, requereix un dolorós canvi de mentalitat pels desenvolupats que vulguin participar-hi. Hi ha molts homes i dones de les altres cultures que no són ignorants (malgrat no sàpiguen llegir i escriure), ni són miserables (malgrat que l'estil de vida senzill faci als "civilitzats" la vida insuportable), ni estan incapacitats per conduir i alimentar les seves vides (malgrat no usin democràcia ni tecnologia occidental). És cert que en el planeta hi ha molta ignorància, misèria i incapacitat per sobreviure autònomament, però aquestes desgràcies també són molt importants dins de la civilització del desenvolupament, i són creixents gràcies a la pròpia dinàmica del progrés. En totes les cultures vives que no han estat totalment desestructurades ni contagiades, hi ha una ciència, una saviesa, un saber ser, un saber fer... que sovint no és detectable pel desenvolupat-despistat que s'hi apropa amb els prejudicis de superioritat i, fins i tot, de solidaritat. De generació en generació s'han mantingut aquest sabers, ocults al visitant, sempre mirat amb recel, després de tants segles d'enganys i opressions.

Vist el fracàs de l'ajuda al desenvolupament, algunes poques organitzacions desenvolupades estan cercant substituir els projectes fets des d'oficines euro-nord-americanes per projectes elaborats per les organitzacions contraparts (normalment de les ciutats desenvolupades allunyades de les cultures autòctones). Trobar interlocutors vàlids no és un problema de procedència geogràfica, sinó de mentalitat i d'arrelament a una o altra cultura. Una part molt important de les cultures alienes a la civilització del desenvolupament no s'expressen amb informes, ni escrits, ni, fins i tot, amb discursos. S'expressen amb una manera de viure, sovint lligada a un territori, a una terra. No poden recuperar l'expressió de la seva "cultura" sense el "cultiu" del seu espai, del qual en són part. "Els humans som de la terra i la terra no és dels humans" (cap Seattle). I aquí comencen els problemes. Perquè els desenvolupats són els propietaris de la terra. La propietat privada és la institució més sagrada dels desenvolupats. Perquè la diversitat de cultures es pugui expressar cal retornar-les-hi les terres. Cal expropiar als desenvolupats per desexpropiar als autòctons. Una bona tasca de cooperació intercultural per l'alliberament. Retornar les terres significa, també, almenys no perseguir ni l'organització comunal o tribal, ni la llengua, ni els costums, ni els rituals, ni les lleis pròpies. Vol dir renunciar a

imposar el model democràtic, el model escolar, el model militar, el model comunicatiu, el model legal...

Només amb una situació de respecte, de tracte i consideració d'igual a igual, es pot intentar iniciar un diàleg intercultural que permeti relativitzar els miratges, els encerts i els desencerts de cada cultura. Un diàleg que no cerqui elaborar un model únic, sinó que cerqui l'enriquiment de les experiències diverses, que permeti evitar els elements més nocius que comporta tot etnocentrisme, que permeti adonar-se que no hi ha cap model perfecte i que cap té motius per imposar-lo als altres. Que permeti, des de les diverses tradicions, establir pactes per evitar els perills de destrucció de la vida en el planeta i que permeti resoldre millor els conflictes dins i entre cultures.

Per facilitar la concreció m'atreveixo a proposar uns quants punts que intenten suggerir canvis fonamentals d'enfocament, necessàriament conflictius:

- La civilització del desenvolupament és la més gran responsable del procés actual de destrucció de cultures i d'éssers vivents del planeta.
- Cal aturar l'ajuda al desenvolupament perquè directa o indirectament estén l'impacte depredador, provoca esperances impossibles, mentre destrueix la seguretat alimentària habitual, i encega en un orgull suïcida els propis desenvolupats reafirmant-los en la seva autoconvençuda superioritat, causa de l'extensió de la misèria també entre els propis desenvolupats.
- Segons aquest diagnòstic, (dolorós pels desenvolupats, visquin al nord o al sud) les energies cal dedicar-les a afavorir la cooperació intercultural per alliberar-nos del desenvolupament.
- Per facilitar el diàleg intercultural cal afavorir el retorn de les condicions de llibertat i dels espais propis a les cultures autòctones expropiades. Un objectiu conflictiu que servirà per provar el sincer canvi d'actitud de les institucions i de les persones preocupades per la dignitat i la subsistència de tots els humans.
- La reducció de l'explotació que la civilització del desenvolupament haurà de fer en els espais de les altres cultures potser mostrarà la fragilitat del model occidental (enlluernador gràcies a la depredació) i la sorprenent fortalesa de la diversitat cultural quan cada cultura pot expressar-se sense estar sotmesa a l'explotació, a la repressió i a regles de joc alienes. En aquesta situació el diàleg

© Laura Ferracioli

innovador entre cultures per construir futurs diferents pot començar a donar-se amb una certa confiança.

- Les ONGD's del Nord o del Sud que no vulguin continuar mantenint l'actual situació estructuralment injusta i col·lectivament suïcida hauran de reconvertir-se profundament. La seva funció ja no serà recol·lectar diners per projectes occidentalitzadors, sinó la de sensibilitzar les respectives poblacions sobre els canvis de mentalitat i d'actituds que cal emprendre. Veuran reduïts els donatius de particulars i hauran de renunciar a les ajudes oficials. La dependència sempre existeix (malgrat no ens agradi reconèixer-ho): no sempre és subtil i es manifesta sobretot quan les propostes provoquen conflictes amb els interessos dels privilegiats. Escoltar i lluitar en comú per l'alliberament de les condicions imposades pels desenvolupats no requereix grans pressupostos, sinó coratge.
- El camí, ja començat per algunes organitzacions, és esdevenir grups de pressió en els propis països, amb coordinació intercultural, per defensar espais, per canviar condicions imposades, per reduir l'explotació. Camí més eficaç que mantenir un sistema depredador i intentar anar posant pedaços i perpetuant agonies. Caldrà recursos, però no gaire vinguts de fora, sinó sobretot recursos autòctons o generats per les poblacions que es vegin amb un projecte de recuperació d'arrels i de construcció de futurs. Des de l'òptica occidental, per arreglar els mals fets no hi hauria prou diners. Però es continuen gastant per continuar destruint, explotant o ajudant. Des de l'òptica de les altres cultures els recursos estan latents i les energies humanes paralitzades pel miratge del desenvolupament. "No em donis la mà, treu-me-la de sobre". Cal treure la mà de sobre i estar atents a les autèntiques demandes del procés de regeneració i d'alliberament.

Aquests són alguns dels canvis fonamentals d'enfocament per dialogar. No són conclusions. Més aviat dubtes provisionals. No aterren en propostes més concretes perquè aquestes han de sorgir de la recerca dialogant un cop es decideixin nous enfocaments. Tot i així, es poden citar algunes experiències o elements que poden anar en aquestes direccions.

En els espais on la civilització del desenvolupament és totalitàriament dominant podem donar prioriat a:

- *Modificar els indicadors econòmics* que creen la fal·làcia del benestar: no incorporen les externalitats ecològiques (presents ni futures), ni la destrucció de la diversitat cultural ni biològica, ni l'aportació de les dones en les tasques reproductives; i confonen economia real (ecològica) amb economia financera (crematística). Aplicar taxes verdes que permetin afavorir els sistemes més ecològics i menys explotadors. Dedicar els fons recaptats a alternatives i regeneració local i planetària.
- *Modificar el sistema monetari*, fent-lo transparent i responsabilitzador, per disposar de dades més fiables i per impedir la institucionalització de la corrupció política. La corrupció impedeix la presa de decisions sobre els canvis fonamentals que s'han d'anar prenent, gràcies a la impunitat que el poder del diner dóna als grups de privilegiats que pressionen, així, per evitar les urgents transformacions i l'aplicació de legislacions protectores (ecològiques o culturals).
- *Modificar el sistema publicitari* (i dels *mass media*), fent-lo un sistema d'informació i contrast, i no de persuasió i inducció de necessitats, creador de miratges i d'arquetipus potenciadors de la follia del desenvolupament consumista.
- *Modificar el sistema de presa de decisions polítiques.* Les campanyes elec-

torals han de ser debats sobre prioritats i l'elecció d'equips que es responsabilitzen de dur-les a terme segons els pressupostos decidits i aprovats per la població.

En l'espai intercultural podem concretar les nostres accions de solidaritat per:

- *Enfortir les relacions entre les diverses cultures i ètnies* de cada continent, més enllà dels organismes interestatals (quasi tots ells organitzats per la civilització del desenvolupament). Intercanvi d'experiències, de tradicions, d'innovacions i coordinació de lluites.
- *Denunciar, boicotejar o ignorar les grans Institucions Interestatals* d'extensió del desenvolupament (Fons Monetari Internacional, Banc Mundial, ONU —Organització d'Estats Units—...) i als seus programes, consells i imposicions. Posar en evidència el caràcter no democràtic —diferent pes dels Estats— i el seu caràcter no representatiu de les diverses cultures —només formades per Estats—.
- *Cancel·lar el deute financer* induït i creat pels desenvolupats (del Nord i del Sud) i que està essent redimit amb una sobreexplotació de les cultures i territoris autòctons.
- *Redefinir les àrees lliures de comerç* entre estats, establint mesures de protecció contra intercanvis desiguals i tendint a l'intercanvi intra-àrea.
- *Evitar l'extensió de la divisió internacional del treball* i afavorir l'autoabastiment alimentari i l'intercanvi dins àrees culturals comercials semblants.
- *Revisar a fons les polítiques sectorials* (sanitàries, religioses, polítiques...) preocupades per protegir la vida (reduir la mortalitat o augmentar la natalitat) però que no es plantegen com incrementar les capacitats de subsistència o com impedir que es continuïn destruint.

Per a la mentalitat dels desenvolupats un programa així pot semblar un retrocés o una condemna a la marginació definitiva dels altres habitants de la terra. Però si el sistema de desenvolupament no sols millora la vida d'aquest habitants sinó que la deteriora, cal canviar el sistema i no els habitants. No ha de crear cap mala consciència deixar-los a la seva sort. Ha estat la sort de totes les generacions que ens han precedit des de fa milers d'anys: ser uns habitants de la terra i no els seus dominadors. Potser ens hauria d'alarmar quedar-nos satisfets en un vaixell que està condemnat a enfonsar-se. Però com els segurs i ingenus passatgers del Titànic, no podien ni arribar a sospitar la seva sort. Potser els vençuts d'avui per la civilització del desenvolupament, seran els que refaran les condicions de vida a la terra després del terrabastall provocat per la civilització orgullosa i folla creada per algunes generacions d'europeus. Aquest plantejament és menys utòpic (durant milers d'anys la vida s'ha mantingut) que el de creure que el model del desenvolupament arribarà a ser únic i satisfaent per a tots els habitants del planeta.

Notes

1.- Declaracions de Karl Popper en la Universitat Menendez Pelayo, Santander, 1991.

Martí Olivella

CARTA DE LES CIUTATS EUROPEES CAP A LA SOSTENIBILITAT (LA CARTA D'AALBORG)

Tal com fou aprovada pels participants en la Conferència europea sobre ciutats sostenibles celebrada a Aalborg.

La Carta d'Aalborg fou aprovada pels participants en la Conferència europea sobre ciutats sostenibles celebrada a Aalborg (Dinamarca) entre el 24 i el 27 de maig de 1994 organitzada pel Consell Internacional d'Iniciatives Ambientals Locals (ICLEI). Aquesta Carta fou signada per autoritats locals europees i representants d'organitzacions internacionals, governs nacionals, centres científics, assessors i particulars, comprometent-se a participar en les iniciatives locals de l'Agenda 21 i promoure programes de desenvolupament sostenible.

Una nova versió de la Carta serà sotmesa als participants de la segona Conferència europea sobre ciutats sostenibles, que se celebrarà el setembre de 1996 a Lisboa (Portugal).

The Aalborg letter was approved by the participants in the European conference about sustainable cities, held in Aalborg (Dinamarca) between the 24 and the 27 of Mai of 1994, organized by the International Board of Local Enviromental Iniciatives (ICLEI). This letter was signed by local European authorities and international organization actors, national governments, scientific centers, consultants and particulars, compromising to participate in the local iniciatives of the Agenda 21 and promote sustainable development programmes.

A new version of the letter will be submited to the participants of the second "European conference about sustainable cities, that will be held the setember of 1996 in Lisboa (Portugal).

La Carto de Aalborg estis aprobita de la partoprenantoj en la Eŭropa Konferenco pri subteneblaj urboj okazinta en Aalborg (Danio) inter la 24a kaj la 27a de majo 1994 kaj organizita de la Internacia Konsilio pri Lokaj Iniciatoj Mediaj (ICLED). Tiun Carton subskribis lokaj eŭropaj aŭtoritatuloj kaj reprezentantoj de internaciaj organizaĵoj, naciaj registaroj,sciencaj centroj, konsilistoj kaj privatuloj, kiuj sin devigis partopreni en la lokaj iniciatoj de la Agendo-21 kaj estigi programojn de subtenebla evoluo. Nova versio de la Carto submetigos al la partoprenantoj de la dua Eŭropa Konferenco pri subteneblaj urboj kiu okazos septembre 1996 en Lisbono (Portugalio)

Part I: Declaració de consens. Les ciutats europees cap a la sostenibilitat

I.1 El paper de les ciutats europees. Nosaltres, ciutats europees, signatàries d'aquesta Carta, declarem que en el curs de la història hem conegut imperis, estats-nació i règims i els hem sobreviscut com a centres de la vida social, portadors de les nostres economies i guardians de la cultura, el patrimoni i la tradició. Juntament amb les famílies i els barris, les ciutats han estat la base de les nostres societats i estats, el centre de la indústria, l'artesanat, el comerç, l'educació i el govern.

Comprenem que el nostre actual mode urbà de vida, i particularment les nostres pautes de divisió del treball i de les funcions, l'ocupació del sòl, el transport, la producció industrial, l'agricultura, el consum i les activitats d'oci, i, per tant el nostre nivell de vida, ens fa especialment responsables de molts

dels problemes ambientals amb els quals s'enfronta la humanitat. Aquest fet és especialment significatiu si hom té en compte que el 80% de la població europea viu en zones urbanes.

Hem après que els actuals nivells de consum de recursos en els països industrialitzats no poden ser assolits per la totalitat de la població mundial, i encara menys per les generacions futures, sense destruir el capital natural.

Estem convençudes que la vida humana en aquest planeta no es pot sostenir sense unes comunitats locals sostenibles. El govern local es troba prop del lloc on es perceben els problemes ambientals i molt a la vora dels ciutadans; a més, comparteix amb els governs de tots els àmbits territorials, la responsabilitat del benestar de la humanitat i de la natura. Per tant, les ciutats tenen una funció determinant en el procés de canvi dels modes de vida, de la producció, del consum i de les pautes de distribució de l'espai.

I.2 Noció i principis de sostenibilitat.

Nosaltres, les ciutats, comprenem que el concepte de desenvolupament sostenible ens ajuda a basar el nostre nivell de vida en la capacitat de càrrega de la natura. Mirem d'aconseguir la justícia social, economies sostenibles i la sostenibilitat ambiental. La justícia social requereix necessàriament la sostenibilitat econòmica i l'equitat, les quals necessiten alhora la sostenibilitat ambiental.

La sostenibilitat ambiental significa, a més, el manteniment i la preservació del capital natural. Necessita que el nostre ritme de consum de recursos materials, hídrics i energètics renovables no superi la capacitat dels sistemes naturals per a reposar-los, i que el ritme en què consumim recursos no renovables no superi el ritme de substitució per recursos renovables duradors. La sostenibilitat ambiental comporta també que el ritme d'emissió de contaminants no superi la capacitat de l'aire, de l'aigua i del sòl per a absorbir-los i processar-los.

La sostenibilitat ambiental implica a més el manteniment de la diversitat biològica; la salut humana i la qualitat de l'aire, l'aigua i el sòl a uns nivells que siguin suficients per a preservar per sempre la vida i el benestar de la humanitat, com també la de la flora i la fauna.

I.3 Estratègies locals cap a la sostenibilitat.

Nosaltres, les ciutats, estem convençudes que la ciutat és, alhora, l'entitat més important capaç d'enfrontar inicialment els nombrosos desequilibris arquitectònics, socials, econòmics, polítics, ambientals i de recursos naturals que afecten el món modern, i la unitat més petita en què els problemes poden ser resolts com cal d'una manera integrada, holística i sostenible. Atès que totes les ciutats són diferents, hem de trobar les vies pròpies cap a la sostenibilitat. Integrarem els principis de sostenibilitat en totes les nostres polítiques i farem de les nostres forces respectives la base de les estratègies adequades a l'àmbit local.

I.4 La sostenibilitat com a procés creatiu local a la recerca de l'equilibri.

Nosaltres, les ciutats, reconeixem que la sostenibilitat no és ni un somni ni una situació immutable, sinó un procés creatiu local a l'encalç de l'equilibri que s'estén a tots els àmbits de la presa de decisions en aquest nivell. Permet una realimentació de la informació permanent sobre les activitats que impulsen l'ecosistema urbà cap a l'equilibri i les que l'allunyen d'aquest. En basar la gestió urbana en la informació recollida a través d'un procés d'aquesta mena, la ciutat apareix com un tot orgànic, en què es fan patents els efec-

tes de totes les activitats importants. Mitjançant un procés així, la ciutat i els seus habitants poden elegir entre opcions amb coneixement de causa. Un procés de gestió basat en la sostenibilitat permet de prendre decisions que no representin únicament els interessos de les persones afectades, sinó també els de les generacions futures.

I.5 Resolució de problemes mitjançant negociacions obertes.

Nosaltres, les ciutats, reconeixem que no ens podem permetre traslladar els nostres problemes al medi ambient ni tampoc a les generacions futures. Per tant, hem de resoldre les nostres dificultats i desequilibris primer per nosaltres mateixes i, si cal, amb l'ajut d'entitats regionals o nacionals. Aquest és el principi de la concertació, l'aplicació del qual donarà més llibertat a cada ciutat per a definir la naturalesa de les seves activitats.

I.6 L'economia urbana cap a la sostenibilitat.

Nosaltres, les ciutats, comprenem que el factor restrictiu del nostre desenvolupament econòmic ha esdevingut el nostre capital natural, com l'atmosfera, el sòl, l'aigua i els boscos. Ens cal, doncs, invertir en aquest capital, respectant l'ordre prioritari següent:

1. Invertir en la conservació del capital natural existent (reserves d'aigües subterrànies, sòl, hàbitats d'espècies rares);
2. Fomentar el creixement del capital natural i reduir-ne el nivell d'explotació actual (per exemple, de les energies no-renovables);
3. Invertir per tal d'alleugerir la pressió sobre les reserves de capital natural mitjançant l'expansió de capital natural cultivat com ara parcs d'esplai urbà per tal de mitigar la pressió en els boscos naturals;
4. Incrementar l'eficiència en l'ús final dels productes, com ara edificis d'elevada eficiència energètica o transports urbans respectuosos amb el medi ambient.

I.7 Justícia social per a la sostenibilitat urbana.

Nosaltres, les ciutats, som conscients que els pobres són els més afectats pels problemes ambientals (soroll, contaminació pel trànsit, absència d'instal·lacions d'esplai, habitatges insalubres, inexistència d'espais verds) i els que tenen menys capacitat per a resoldre'ls. El repartiment desigual de la riquesa és la causa de comportaments insostenibles i fa més difícil canviar-los. Tenim la intenció d'integrar les necessitats socials bàsiques de la població, com també els programes de sanitat, ocupació i habitatge, en la protecció del medi ambient. Volem aprendre de les primeres experiències d'estils de vida sostenibles, de manera que puguem millorar la qualitat de vida de la ciutadania en comptes de maximitzar simplement el consum.

Mirarem de crear llocs de treball que contribueixin a la sostenibilitat de la comunitat i reduir així la desocupació. En intentar atreure o crear ocupació, avaluarem els efectes de les oportunitats econòmiques en termes de sostenibilitat per tal d'afavorir la creació de llocs de treball i productes duradors que s'ajustin als principis de sostenibilitat.

I.8 Pautes sostenibles d'ús del sòl.

Nosaltres, les ciutats, reconeixem que és important que les nostres autoritats locals apliquin unes polítiques efectives d'ús del sòl i d'ordenació del territori que impliquin una avaluació ambiental estratègica de tots els plans. Hem d'aprofitar les oportunitats que ofereixen les concentracions urbanes més denses de proporcionar serveis públics de transport i de subministrament d'energia més eficients i, alhora, mantenir la dimensió humana del desenvolupament. En emprendre programes de renovació del centre de les ciutats i en

planificar noves zones suburbanes, tractem de cercar funcions múltiples per tal de reduir la mobilitat. El concepte d'interdependència regional equitativa ens ha de permetre equilibrar els fluxos entre el camp i la ciutat i impedir a les ciutats la simple explotació dels recursos de les zones perifèriques.

I.9 Pautes de mobilitat urbana sostenible.

Nosaltres, les ciutats, ens hem d'esforçar per millorar l'accessibilitat i per mantenir el benestar i els estils de vida urbans, tot reduint el transport. Sabem que perquè una ciutat sigui sostenible és indispensable reduir la mobilitat forçada i deixar de fomentar l'ús innecessari de vehicles motoritzats. Donarem preferència als mitjans de transport respectuosos amb el medi ambient (en particular els desplaçaments a peu, en bicicleta o mitjançant els transports públics) i situarem en el centre dels nostres esforços de planificació una combinació d'aquests mitjans. Els diversos mitjans de transport urbans motoritzats han de tenir la funció subsidiària de facilitar l'accés als serveis locals i de mantenir l'activitat econòmica de les ciutats.

I.10 Responsabilitat del canvi climàtic global.

Nosaltres, les ciutats, comprenem que els riscs considerables que comporta l'escalfament del planeta per als entorns naturals i urbans i per a les generacions futures requereixen una resposta adequada per a estabilitzar i posteriorment reduir, tan aviat com sigui possible, les emissions a l'atmosfera de gasos d'efecte hivernacle. També és igualment important el fet de protegir els recursos mundials de biomassa, com els boscos i el fitoplàcton, que fan un paper fonamental en el cicle del carboni del planeta. La reducció de les emissions de combustibles fòssils requerirà polítiques i iniciatives basades en un coneixement exhaustiu de les alternatives i del medi urbà com a sistema energètic. Les úniques alternatives sostenibles són les fonts renovables d'energia.

I.11 Prevenció de la intoxicació dels ecosistemes.

Nosaltres, les ciutats, som conscients de la creixent quantitat de substàncies tòxiques i perilloses que s'alliberen a l'atmosfera, l'aigua, el sòl i els aliments i del fet que totes elles constitueixen una amenaça com més va més gran per a la salut dels humans i dels ecosistemes. Procurarem per tots els mitjans frenar la contaminació i prevenir-la des de la font.

I.12 L'autogestió d'àmbit local com a condició necessària.

Nosaltres, les ciutats, estem convençudes que tenim la força, el coneixement i el potencial creatiu per a desenvolupar estils de vida sostenibles i per a dissenyar i manejar les nostres ciutats cap a la sostenibilitat. En tant que representants de les nostres comunitats locals per elecció democràtica, estem preparats per a assumir la responsabilitat en la tasca de reorganització de les nostres ciutats per a la sostenibilitat. La capacitat de les ciutats d'afrontar aquest repte depèn dels drets d'autogestió que els siguin atorgats en virtut del principi de subsidiarietat. És fonamental que les autoritats locals tinguin els poders suficients i un suport financer sòlid.

I.13 El protagonisme dels ciutadans i la participació de la comunitat.

Nosaltres, les ciutats, ens comprometem a seguir el mandat de l'Agenda 21, document clau aprovat en la Cimera de la Terra a Rio de Janeiro, per a treballar amb tots els sectors de les nostres comunitats —ciutadania, empreses, grups d'interès— en el desenvolupament de les Agendes 21 locals.

Estem d'acord en la crida del cinquè programa d'acció en matèria de medi ambient de la Unió Europea «Cap a un desenvolupament sostenible», i a compartir, per tant, la responsabilitat de l'aplicació del programa entre tots els sectors de la comunitat. En conseqüència, basarem els nostres treballs en la cooperació entre totes les parts implicades. Garantirem l'accés a la informació de tota la ciutadania i dels grups que hi estiguin interessats i vetllarem perquè puguin participar en els processos locals de presa de decisions. Cercarem les oportunitats per a l'educació i la formació en matèria de sostenibilitat, no tan sols per al públic en general, sinó també per als representants elegits i el personal de les administracions locals.

I.14 Instruments i eines per a la gestió urbana orientada cap a la sostenibilitat.

Nosaltres, les ciutats, ens comprometem a utilitzar els instruments bàsics polítics i tècnics disponibles per tal d'aconseguir un plantejament ecosistemàtic de la gestió urbana. Aprofitarem l'àmplia gamma d'instruments per a la recollida i el tractament de dades ambientals i la planificació ambiental, com també els instruments reglamentaris, econòmics i de comunicació, com ara directives, taxes i drets, i mecanismes de sensibilització, incloent-hi la participació del públic. Tractarem de crear nous sistemes de comptabilitat ambiental que permetin una gestió dels nostres recursos naturals que sigui tan econòmica com la del nostre recurs artificial, «el diner».

Sabem que hem de basar les nostres decisions i els nostres controls, en particular la vigilància ambiental, les auditories, l'avaluació de l'impacte ambiental, i els sistemes de comptabilitat, de fer balanços i d'informació en diferents tipus d'indicadors, entre els quals cal esmentar la qualitat del medi ambient urbà, els fluxos i models urbans i, sobretot, els indicadors de sostenibilitat dels sistemes urbans.

Nosaltres, les ciutats, reconeixem que en moltes ciutats europees ja s'han aplicat amb èxit tot un seguit de polítiques i activitats positives per al medi ambient. Aquestes constitueixen uns instruments vàlids per a frenar i atenuar el ritme de la pressió de la insostenibilitat, bé que no poden per elles mateixes invertir aquesta tendència insostenible de la societat. Això no obstant, amb aquesta sòlida base ecològica, les ciutats es troben en una posició excelent per a fer el primer pas i poder integrar aquestes polítiques i activitats en el procés de governabilitat, a fi de manejar les economies urbanes locals mitjançant un procés de sostenibilitat comprensible. En aquest procés haurem de concebre i provar les nostres pròpies estratègies i compartir les nostres experiències.

Part II: Campanya de les ciutats europees sostenibles

Nosaltres, ciutats europees, signatàries d'aquesta Carta, treballarem plegades per a un desenvolupament sostenible en un procés d'aprenentatge a partir de l'experiència i dels èxits aconseguits a escala local. Ens animarem mútuament per tal d'establir plans d'acció locals a llarg termini (Agendes 21), reforçant així la cooperació entre autoritats locals i integrant aquest procés en les iniciatives de la Unió Europea en matèria de medi ambient urbà.

Posem en marxa la "Campanya de ciutats europees sostenibles" per tal d'encoratjar les ciutats en la seva tasca en favor de la sostenibilitat i alhora donar-los suport. La fase inicial d'aquesta campanya tindrà una durada de dos anys i serà avaluada durant la segona conferència europea sobre ciutats sostenibles, que se celebrarà el 1996.

Invitem totes les autoritats locals, tant si són de ciutats com de poblacions menors, comarques o països i totes les xarxes d'autoritats locals europees, a participar en la campanya mitjançant l'adopció i la firma d'aquesta Carta.

Instem totes les grans xarxes d'autoritats locals europees a coordinar la campanya. Es crearà un comitè de coordinació format per representants d'aquestes xarxes. Es prendran les mesures que calguin per a les autoritats locals que no formin part de cap xarxa.

Les principals activitats d'aquesta campanya seran els següents:

- Facilitar l'assistència mútua entre ciutats europees per a la concepció, desenvolupament i l'aplicació de polítiques orientades vers la sostenibilitat.
- Recollir i divulgar la informació sobre experiències satisfactòries d'àmbit local.
- Fomentar el principi de sostenibilitat entre les altres autoritats locals.
- Captar nous signataris de la Carta.
- Organitzar cada any un «premi de la ciutat sostenible».
- Formular recomanacions polítiques a la Comissió Europea:
- Contribuir als informes de ciutats sostenibles del grup d'experts sobre medi ambient urbà.
- Donar suport als responsables de la presa local de decisions a aplicar la legislació i les recomanacions apropiades de la Unió Europea.

© Eva Virgili

- Publicar un butlletí d'informació de la campanya.

Per dur a terme aquestes activitats caldrà l'establiment d'una coordinació de la campanya. Invitem altres organitzacions a donar suport actiu a aquesta campanya.

Part III: Implicació en el procés d'Agendes 21 locals: plans d'acció local en favor de la sostenibilitat

Nosaltres, ciutats europees, signatàries d'aquesta Carta, ens comprometen pel fet de signar-la i de participar en la campanya de ciutats europees sostenibles, a tractar d'arribar a un consens en el si de les nostres comunitats sobre una Agenda 21 d'abast local abans d'acabar l'any 1996. D'aquesta manera seguim el mandat establert en el capítol 28 de l'Agenda 21, tal com es va acordar a la Cimera de la Terra a Rio de Janeiro el mes de juny de 1992. Mitjançant els nostres plans d'acció locals, contribuirem a l'aplicació del cinquè programa d'acció de la Unió Europea en matèria de medi ambient, «Cap a un desenvolupament sostenible». Els processos d'Agenda 21 locals es duran a terme d'acord amb la primera part d'aquesta Carta.

Proposem que el procés de preparació d'un pla d'acció local inclogui les etapes següents:

- Reconeixement dels marcs de planificació i dels mecanismes financers existents com també altres plans i programes.
- Localització sistemàtica dels problemes i de les seves causes mitjançant àmplies consultes públiques.
- Classificació de les tasques per ordre de prioritat per a tractar els problemes detectats.
- Creació d'un model de comunitat sostenible mitjançant un procés participatiu que inclogui tots els sectors de la comunitat.
- Programació de l'aplicació del pla, incloent-hi la preparació d'un calendari i una declaració del repartiment de responsabilitats entre els participants.
- Consideració i avaluació d'opcions estratègiques alternatives.
- Establiment d'un pla d'acció local a llarg termini cap a la sostenibilitat que inclogui objectius mesurables.
- Establiment de sistemes i procediments per a la monitorització i informació de la implementació.

Haurem de revisar si els acords interns de les nostres autoritats locals són apropiats i eficients per a permetre el desenvolupament del procés d'Agenda 21 local, inclosos els plans d'acció locals a llarg termini cap a la sostenibilitat. És possible que calguin esforços addicionals per tal de millorar la capacitat de l'organització, en els quals caldrà incloure la revisió dels acords polítics, els procediments administratius, les tasques col·lectives i interdisciplinàries, els recursos humans disponibles i la cooperació entre les autoritats, incloent-hi associacions i xarxes.

Signada a Aalborg, Dinamarca, el 27 de maig de 1994.

DEMOCRÀCIA ECONÒMICA

P.R. Sarkar

Us presentem un article extret del primer número del volum cinquè de la revista New Renaissance. *En ell se'ns presenta una proposta anomenada PROUT (Utilització de la Teoria Progressiva) que afirma: "Per acabar amb l'explotació demanem democràcia econòmica, no política".*

La democràcia política s'apropia del dret d'igualtat econòmica. El sistema democràtic fomenta la manca de consciència política de les masses i així afavoreix les pràctiques de corrupció. Cal distribuir el poder econòmic entre la gent abans que el polític, cal centralització política i la descentralització econòmica. Els requisits per a una democràcia econòmica serien garantir per a tota la població: les necessitats mínimes de les persones com una necessitat col·lectiva, un poder adquisitiu creixent i la presa de decisions econòmiques per la població local de forma autònoma.

We introduce a paper from the first issue of the fifth volume of the New Renaissance. We can see a proposal called PROUT (Use of the Progressive Theory) that asserts: "we ask economic democracy not political, to finish the exploitation".

The political democracy apropiate the economic equality right. The democratic system encourage the lack of political concern in the masses and thus, facilitate the corruption actions. It is necessary distribute the economic power between people before that the political one, it is necessary political centralization and economic descentralization. the requirements for a economic democracy would be guarantee for all population: the minimum necessities of the people as a col.lective necessity, an increasing purchasing power and the taking of economic decisions by the local population in a autonomo way.

Ni prezentas al vi artikolon Cerpitan el la unua numero de la kvina volumo de la revuo "New Renaissance". En ĝi prezentiĝas propono kiun oni nomas PROUT (Uzo de la Progresiva Teorio) kiu asertas: "Por elimini la ekspluatadon ni petas demokration ekonomian, ne politikan" La politika demokratio alproprigas al si la ekonomian egalrajton.La demokratia sistemo instigas la mankon de politika konscienco de la homamaso kaj tiel faciligas la praktikon de korupteco.Oni devas distribui la ekonomian povon al la homamaso antaŭ ol la politika, oni devas politike centralizi kaj ekonomie malcentralizi. La kondiĉoj por ekonomia demokratio estus tiuj kiuj garantius al la tuta loĝantaro la minimumajn bezonojn kiel kolektivan bezonon, kreskantan aĉetpovon kaj aŭtonomajn ekonomiajn decidojn fare de la loka loĝantaro.

Gairebé tots els països del món estan actualment sota la jurisdicció d'alguna mena d'estructura democràtica. La democràcia liberal està establerta a EEUU, Gran Bretanya, França, Canadà, etc..., mentre que a Rússia i Europa de l'Est regeix la democràcia socialista, i a la Xina i el Vietnam és el sistema dominant. La situació de la gent en els països anomenats democràtics no és tan miserable com aquella dels països comunistes, perquè en el comunisme el sistema polític i econòmic s'imposa a la societat pel partit oficial, provocant un gran patiment humà i una severa explotació psicoeconòmica. Ambdues, la democràcia liberal i la socialista poden ser considerades formes de democràcia política, perquè aquests sistemes estan basats en la centralització econòmica i política.

En tots els països on avui està de moda la democràcia, la gent s'ha equivocat en creure que no hi ha millor sistema que la democràcia política. La democràcia política garanteix indubtablement els drets dels votants, però s'apropia del dret d'igualtat econòmica, i en conseqüència, hi ha una gran disparitat econòmica entre el ric i el

pobre, una gran desigualtat en el poder adquisitiu de la gent, l'atur, la carestia crònica d'aliments, la pobresa i la inseguretat en la societat.

El tipus de democràcia que preval a l'Índia és també democràcia política, i ha demostrat ser un sistema únic d'explotació. La constitució india fou creada per tres grups d'explotadors: els imperalistes britànics, els imperialistes indis i els partits dominants que representaven els capitalistes indis. Totes les disposicions de la constitució india es formularen vigilant els interessos posteriors d'aquests oportunistes. Només que per entabanar les masses, es garantí a la gent el dret del sufragi universal. Milions d'indis són pobres, supersticiosos i analfabets, mentre que els explotadors, mitjançant pràctiques com fer falses promeses, intimidacions, abús del poder administratiu i falsificació de vots, triomfen sobre l'electorat. Aquesta és la farsa de la democràcia. Un cop arriben al poder aconsegueixen grans oportunitats per permetre's una corrupció creixent i una tirania política durant cinc anys. A les eleccions següents —ja siguin provincials o estatals— es repeteix el mateix absurd.

Aquesta mena d'oportunisme polític s'ha anat implantat a l'Índia des de la independència. Durant els últims 35 anys els partits polítics l'han mantingut per tal d'atènyer la paritat econòmica amb els països europeus desenvolupats industrialment. L'Índia ha de seguir el sistema democràtic. Per donar suport a aquest argument citen els exemples d'Amèrica i Gran Bretanya o de la Xina i Rússia. Els líders polítics insten l'electorat per votar al seu favor en temps d'eleccions, de manera que les famèliques masses del país puguin recollir els beneficis d'una economia desenvolupada. Però quan han passat les eleccions, l'explotació del baix poble continua exactament en l'àmbit de la democràcia política, i altres àrees de la vida social estan completament abandonades. Avui milions de ciutadans indis estan desprovistos dels mínims per viure i lluiten desesperadament per aconseguir el menjar, la roba, l'allotjament, l'educació i l'assistència mèdica, mentre que un grapat de gent neden en l'abundància i el luxe.

Un dels molts defectes obvis de la democràcia és que votar es basa en el sufragi universal. És a dir, el dret a votar depèn de l'edat. Una vegada la gent arriba a certa edat es considera que té la capacitat precisa per sospesar els pros i contres dels resultats d'una elecció i per seleccionar el millor candidat. Però hi ha molta gent per sobre de l'edat de votar que no tenen o tenen un petit interès en les eleccions i no està informada de les conseqüències socials o econòmiques. En molts casos voten més aviat pel partit que pel candidat i es deixen dur per la propaganda electoral o les promeses falses dels polítics. D'altra banda, aquells que no han arribat a l'edat de votar són sovint més capaços d'escollir el millor candidat que aquells que tenen el dret de votar. Així doncs, l'edat no hauria de ser una norma per al dret de vot.

Que un candidat sigui elegit o no depèn normalment de l'afiliació a un partit, del patrocini polític i de la dedicació electoral. En alguns casos, també depèn de pràctiques antisocials. A tot el món el diner juga un paper dominant en el procés electoral i a gairebé tots els casos, només aquells que són rics i poderosos poden esperar d'assegurar-se un càrrec. En aquells països on votar no és obligatori, sovint només un petit percentatge de la població participa en el procés electoral.

Els prerequisits per a l'èxit de la democràcia són moralitat, educació i consciència sòcio-econòmico-política. Els líders han de ser especialment d'alta categoria moral, altrament el benestar social es posarà en perill. Però

avui, en moltes democràcies s'elegeix per al poder gent de qualitats dubtoses i amb interessos creats. Fins i tot bandits i assassins es presenten a les eleccions i formen part del govern.

A gairebé tots els països del món, les masses no tenen consciència política. Amb astúcia, polítics erudits s'aprofiten d'aquesta mancança per confondre la gent i aconseguir el poder. Recorren a pràctiques immorals com el suborn, la falsificació del vot, la retenció d'urnes, la compra de vots, etc. i presentant-se a les eleccions sense oposició. En conseqüència, el nivell de moralitat en la societat està baixant i la gent honesta i competent està relegada a segon terme. La moral dels líders té menys ocasió de guanyar les eleccions perquè els seus resultats estan manipulats per raons financeres, intimidació i força bruta. En el sistema democràtic actual tota mena de pràctiques immorals i corruptes arriben a pervertir la societat. La naturalesa del sistema actual és que afavoreix els capitalistes i exposa l'administració a forces immorals i corruptes.

La farsa de la democràcia s'assembla a un espectacle de titelles, on un grapat de polítics afamats de poder estiren les cordes darrera l'escenari. En les democràcies liberals els capitalistes manipulen els mitjans de comunicació com la ràdio, la televisió i els diaris, mentre que en les democràcies socialistes els buròcrates pòrten el país al caire de la destrucció. En ambdues formes de democràcia, hi ha poc espai per als líders competents i honestos que sorgeixen a la societat, i virtualment no hi ha cap possibilitat per a l'alliberament econòmic de la gent.

La democràcia política ha esdevingut una gran trampa per a la gent del món. Promet l'adveniment d'una era de pau, prosperitat i igualtat, però en realitat crea criminals, fomenta l'explo-

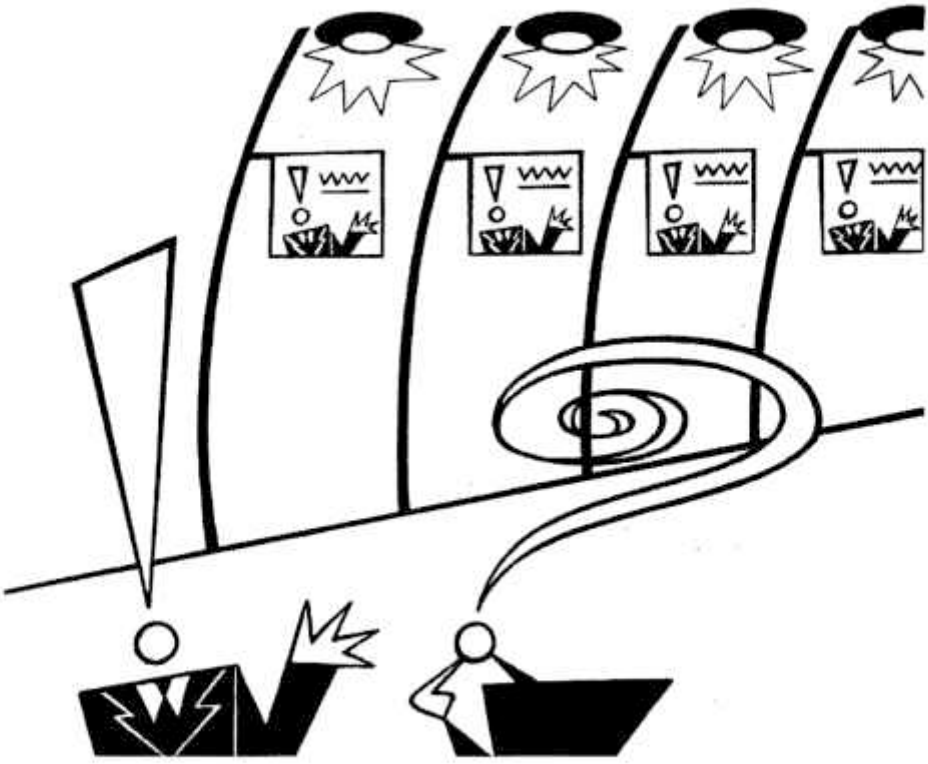

© Laura Ferracioli

tació i llença la gent a un abisme de dolor i patiment.

Els dies de democràcia política són nombrosos. PROUT (Utilització de la Teoria Progressiva) demana democràcia econòmica, no democràcia política. Perquè la democràcia tingui èxit, el poder econòmic ha d'estar en mans de la gent i les necessitats mínimes de vida s'han de garantir a tots. Aquest és l'únic camí per assegurar l'alliberament econòmic de la gent. L'eslogan de PROUT és: "Per acabar amb l'explotació, demanem democràcia econòmica, no política"

Descentralització econòmica.

En la democràcia econòmica, el poder polític i l'econòmic estan bifurcats. Així doncs, la PROUT defensa la centralització política i la descentralització econòmica. El poder polític està revestit de moralistes, però el poder econòmic està revestit de la gent del poble. El principal objectiu de l'administració és eliminar tots els impediments i obstacles que impedeixen que siguin satisfetes les necessitats econòmiques de la gent. La finalitat universal de la democràcia econòmica és garantir els requisits mínims de vida a tots els membres de la societat.

La naturalesa ha estat suficientment generosa per proveir d'abundants recursos naturals a cada regió de la terra, però no ha donat els criteris de com distribuir aquests recursos entre els membres de la societat. Aquest deure s'ha deixat a la discreció i intel·ligència dels éssers humans. Aquells que es guien per la falsedat, l'egoisme i la mesquinesa desaprofiten aquests recursos i els utilitzen per als seus interessos individuals o de grup més que per al benestar de tota la societat. Els recursos mundans són limitats, però els desitjos humans són il·limitats; ara bé tots els membres de la societat han de viure en pau i prosperitat, els éssers humans han d'adoptar un sistema que asseguri la utilització òptima i la distribució racional de tots els recursos. Per això, els éssers humans han d'establir un codi moral per a ells mateixos i després crear un entorn propici perquè la moralitat ocupi un lloc.

La descentralització econòmica significa producció per al consum, no producció per al benefici. La descentralització econòmica no és possible sota el capitalisme, perquè la producció capitalista sempre intenta portar el benefici al màxim. Els capitalistes produeixen constantment a costos mínims i venen a beneficis alts. Prefereixen centralitzar la producció, que condueix a la disparitat econòmica regional i desequilibra la distribució a la població. D'altra banda, en l'economia descentralitzada del PROUT, la producció és per al consum i els mínims necessaris per viure es garantiran a tothom. Totes les regions aconseguiran un camp ampli per desenvolupar la seva potencialitat econòmica, de manera que no surgiran problemes de població flotant o superpoblació a centres urbans.

A menys que un país aconsegueixi un desenvolupament òptim en la indústria i en altres sectors de l'economia, és impossible que sigui sumament desenvolupat. Si entre el 30% i el 45% de la població d'un país es dedica a l'agricultura, hi haurà una pressió excessiva sobre la terra. Un país com aquest no pot esdevenir altament desenvolupat, ni pot tenir un desenvolupament equilibrat, descentralitzat en tots els sectors de l'economia. L'Índia n'és un clàssic exemple. Un 75% aproximadament de la població índia depèn de l'agricultura per a la seva subsistència.

En alguns països democràtics, com el Canadà, Austràlia, etc. un gran percentatge de la població es dedica a l'agricultura, i encara que aquests països són considerats com a desenvolupats agrícolament, depenen d'altres països

desenvolupats industrialment, perquè ells mateixos són industrialment no-desenvolupats. Per exemple,Canadà ha estat depenent tradicionalment d'USA i Austràlia de la Gran Bretanya.

Pel que fa a l'Índia, mentre el 75% aproximadament de la població es dediqui a l'agricultura, continuarà l'insuportable estat econòmic de la gent. Per a qualsevol país abocat a aquestes circumstàncies, serà molt difícil enfrontar-se a les seves responsabilitats nacionals i internacionals. El poder adquisitiu de la gent es mantindrà a la baixa, mentre que la disparitat econòmica anirà a l'alça. La situació social, econòmica i política de tot el país degenerarà. L'Índia és un exemple clar d'aquests mals.

La descentralització econòmica no significa que la majoria de la gent depengui de l'agricultura per a la seva subsistència, o que altres sectors de l'economia romanguin no-desenvolupats. Al contrari, cada sector de l'economia ha de lluitar pel màxim desenvolupament i tots els sectors han de lluitar per la màxima descentralització.

A tots els països democràtics del món, el poder econòmic es concentra a les mans d'uns pocs indivudus o grups. A les democràcies liberals, el poder econòmic està controlat per un grapat de capitalistes, mentre que als països socialistes, el poder econòmic es concentra en un petit grup de líders de partit. En ambdós casos, un grapat de gent —la quantitat es pot comptar fàcilment amb els dits de la mà— manipula la prosperitat econòmica de tota la societat. Quan el poder econòmic estigui en mans de la gent, la supremacia d'aquest grup de líders s'acabarà i els partits polítics seran destruïts per sempre.

La gent haurà d'optar per la democràcia política o l'econòmica. És a dir, haurà d'escollir un sistema sòcio-econòmic basat o bé en l'economia centralitzada o en la descentralitzada. Quina escolliran?

Requisits per a una democràcia econòmica

La democràcia política no pot omplir les esperances i aspiracions de la gent ni fornir la base per construir una societat forta i sana. Per tant, l'única solució és establir la democràcia econòmica.

El primer requisit per a la democràcia econòmica és que es garanteixin les necessitats mínimes per viure.

Les necessitats mínimes —incloenthi l'aliment, el vestit, l'allotjament, l'educació i l'atenció mèdica— haurien d'estar garantides a tothom. No és tan

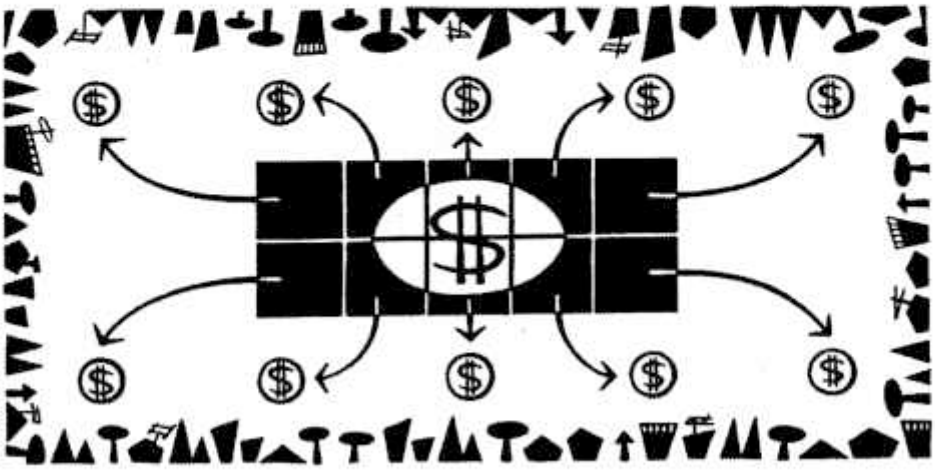

© Laura Ferraciolli

sols un dret individual, sinó també una necessitat col·lectiva, perquè la disponibilitat assequible dels requisits mínims augmentaran el benestar total de la societat.

El segon requisit per a la democràcia econòmica és que el poder adquisitiu creixent ha de ser garantit a tots i cada un dels éssers humans.

En la democràcia econòmica, la població local controlarà el poder econòmic, conseqüentment les matèries primeres locals seran utilitzades per promoure la prosperitat econòmica de la població local. És a dir, les matèries primeres d'una zona sòcio-econòmica no seran exportades a una altra zona. Pel contrari, els centres industrials seran construïts on es disposi de les matèries primeres. Això crearà indústries basades en la disponibilitat local de les matèries primeres i assegurarà la total ocupació de la població local.

El tercer requisit d'una democràcia econòmica és que el poder per prendre totes les decisions econòmiques ha de ser en mans de la població local.

L'alliberament econòmic és el dret de naixença de cada individu. Per això, el poder econòmic s'ha de posar en mans de la població local. En una democràcia econòmica, la població local tindrà el poder de prendre totes les decisions econòmiques, de produir els articles de consum sobre la base de la necessitat col·lectiva i de distribuir tots els productes culturals i industrials.

El quart requisit de la democràcia econòmica és que cal advertir categòricament els foranis d'interferir en l'economia local.

La pèrdua de capital local ha de ser aturada rigorosament als foranis o a la població flotant impedint-los de participar en algun tipus d'activitat econòmica en l'àrea local.

Per a l'èxit de la democràcia econòmica, cal implementar el PROUT i cal incrementar pas a pas el benestar econòmic de tota la gent. I a la vegada això durà oportunitats més grans per a l'emancipació espiritual dels éssers humans.

Finalment, caldrà recordar que la democràcia econòmica és essencial, no només per a l'alliberament econòmic dels éssers humans, sinó per al benestar universal de tots —incloent-hi animals i plantes. La democràcia econòmica inventarà camins i mitjans per al progrés pacífic de la societat, reconeixent el valor únic tant d'humans com de no-humans.

P.R. Sarkar

LA NOSTRA TERRA

Francisco Pérez. Associació de Comunitats Índies "Thaka Honat"

Aquest document va ser presentat a la 12ena. sessió del grup de treball sobre Població Indígena celebrada a Gènova el juliol 1994. Agraïm a aquest grup el permís per publicar-lo; aparegué per primer cop en el diari trimestral del grup Afers Indígenes, *Fiolstraede 10, DK-1171 Copenhagen, Dinamarca.*

This document was introduced in the 12th session of the workshop about "Indian Population" held in Geneve the july of 1994. We thank this group the permission for publish it, it appeared for the first time in the trimester newspaper of "Native Affairs", Fiolstraede 10, DK-1171 Copenhagen, Dinamarca.

Oni prezentis tiun ĉi dokumenton en la 12a sesio de la laborgrupo pri Indiĝena Populacio okazinta en G^enovo julie 1994. Ni dankas tiun grupon pro la permeso publikigi ĝin, kiu aperis unuafoje en la trimonata furnalo de la grupo "Indiĝenaj Afero;" , Fiolstraede,10, DK-1171 Copenhagen, Danlando.

Jo provinc de la província de Salta, al nord de l'Argentina. Som més de 5.000 els indis que hi vivim i pertanyem a quatre pobles diferents: Wichi, Iyojwaja, Niwakle i Komlek. Les trenta-cinc comunitats que vivim en aquesta àrea al llarg de la riba del riu Pilcomayo i la selva, hem decidit formar una organització única, anomenada Thaka Honat (que vol dir "La nostra terra") perquè ens representi davant del Govern Provincial per tal de lliurar-nos el dret sobre la terra que ocupem i tornar-la fèrtil novament. La nostra organització m'escollí per venir a aquesta trobada amb l'objectiu d'escoltar i presentar un informe sobre la nostra situació.

Com passa amb molts pobles aquí representats, el nostre problema principal és que en el passat i fins al dia d'avui, els drets sobre la terra que ocupem han estat usurpats i se'ns han denegat. Per aquest motiu els criollos (no indis) han pogut venir a les nostres terres. Construeixen les seves cases on ells escullen. Tallen els arbres per vendre'ls. Deixen pasturar les vaques i les cabres on volen; i aquestes es mengen els fruits que mengem nosaltres i destrueixen les nostres collites; han acabat amb totes les pastures i superfícies de canya i bambú; aixafen el camp, contaminen els bassals i espanten els animals salvatges que necessitem.

Ara la nostra terra està empobrida i hem de caminar llargues distàncies per trobar alguna cosa que valgui la pena. D'aquesta manera hem esdevingut pobres. Cada dia hi ha menys aliments per menjar i els nostres infants es posen malalts. Els criollos diuen que la terra els pertany i ens impedeixen de recol·lectar la mel, els fruits salvatges i la llenya. Però és a nosaltres que pertany la terra, tots aquests llocs, on els criollos van arribar fa temps. Legalment ningú no té dret sobre la terra, perquè on vivim és una terra "Estat".

Per això, nosaltres els indis, ens hem unit per cridar l'atenció del Govern de la Província de Salta a fi que ens doni el dret sobre les nostres terres. Des de 1984 hem estat reclamant un dret únic sobre un territori únic, indivisible. El Govern, en aquest temps, volia aplegar-nos en pobles, donant a cada família un petit bocí de terra. Però ens hi vam oposar i no vam acceptar de signar un acord amb el Govern en aquests termes.

Després, el 1987, es va aprovar una llei provincial per legalitzar els drets establerts sobre la terra on vivim. A l'agost del 1991 vam presentar una petició formal al Govern de Salta, amb mapes per mostrar tota l'àrea que ocupem.

Com a conseqüència el Govern va signar un Decret on es comprometia a garantir a les nostres comunitats "una àrea sense subdivisions mitjançant un dret de propietat única ..., que fos prou ampli per permetre el desenvolupament de la nostra manera de viure tradicional".

Han passat ja tres anys i continuem esperant que s'acompleixi aquesta promesa. Altres plans han tirat endavant, plans per a noves carreteres i per a un pont internacional a través del Pilcomayo fins al Paraguai, exactament a la nostra àrea. I tot això sense consultar-nos-ho. L'any passat el Govern Provincial formà una Comissió amb representació índia per estudiar el dret sobre les terres, que nosaltres reivindicàvem. Se li atorgà a la Comissió 90 dies per completar el seu treball, però un any més tard encara està en estudi. Nosaltres respectem la intenció del Govern d'estudiar amb molta cura el problema i reconeixem que la Comissió és un pas endavant important, però es necessita una decisió concreta. Els experts no pateixen els problemes que nosaltres afrontem diàriament. Per a ells no és urgent prendre una decisió.

Alguns dels experts i càrrecs governamentals tenen por dels criollos; estan preocupats per la reacció que puguin tenir si han de marxar. Però no hi ha un altre camí. Els criollos han posat reixats de filferros per apropiar-se de la terra i barrar els nostres camins. Intenten guanyar-se els polítics i fins i tot convèncer alguns de nosaltres per impedir-nos de tenir el nostre propi territori. Encara que totes les lleis que es poden necessitar perquè el Govern prengui la decisió són ja vigents, es diu que l'assumpte es remetrà al Parlament provincial, la qual cosa significa simplement retards posteriors. Ens preguntem: fins quan?

Per concloure, vull dir que des que vàrem començar la lluita per la terra hi ha hagut signes de progrés: lleis, decrets i comissions que ens han estat més favorables. Però encara no hi ha decisions fermes i concretes que s'haurien de posar en pràctica.

Francisco Pérez. Associació de Comunitats Índies "Thaka Honat"

KIBBUTZIM A ISRAEL

Jay D. Peters

El moviment dels Kibbutz és exclusiu de l'Estat d'Israel. És el moviment comunitari més gran del món (130.000 membres). Els Kibbutz són grans llars compartides per gran nombre de famílies i individus. Totes les propietats i mitjans de producció són de la comunitat. No són el fruit de l'aplicació d'un model teòric, sinó que és un moviment que va anar formant-se a través de les experiències del primers colons jueus a Palestina, per tant estan molt lligats a la formació i desenvolupament de l'Estat d'Israel. Aquesta manca de rerafons teòric els ha permès evolucionar i adaptar-se al canvi del temps i la situació. Aquest article va aparèixer a la revista New Renaissance *al núm. 1 del volum 5è.*

Kibbutz movement is exclusif of Israel. It is the biggest communitarian movement of the world (130.000 members). Kibbutz are big houses shared by a great amount of families and individuals. All the properties and production systems belong to the community. It is not the application of a theoretical model, but a movement which has been formed by the experiences of the first juish colons in Palestina. So they are closely related to the building and developpment of the Israel State. Their lack of theoretical basis has allowed them to develop and adapt to different periods and situations.This article was published in the journal New Renaissance *(number 1 of the 5th volume).*

La movado de la kibucoj estas ekskluziva de la Israela ŝtato.Estas la plej granda komunuma movado de la mondo (130.000 membroj).La kibucoj estas grandaj hejmoj kie kunestas granda nombro da familioj kaj unuopuloj. ĉiuj havaĵoj kaj produktorimedoj estas komunaj.Ne estas la apliko-rezulto de teoria modelo,sed temas pri movado kiu plifirmiĝis tra la spertoj de la unuaj judaj koloniantoj en Palestino, tiel ili estas streĉe ligitaj al la formado kaj evoluo de la Israel ŝtato. Tiu manko de teoria fono permesis al ili evolui kaj adaptiĝi al ŝanĝoj de tempo kaj situacio. Tiu ĉi artikolo aperis en la revuo "New Renaissance" n-ro 1 de la 5a volumo.

He trobat molta gent que somien trobar l'esposa o el marit perfectes, el treball perfecte, les vacances perfectes, etc. He trobat només uns pocs, que volen trobar la comunitat perfecta. És possible trobar-la? En els darrers dos segles s'han fet, arreu del món, molts intents per aconseguir-la. S'han classificat sota una gran varietat de noms: utòpiques, colonials, comunitats voluntàries, comunes i kibbutzs.

El moviment kibbutz és exclusiu d'Israel. No és l'única comunitat voluntària que ha anat endavant. Tampoc no és la més antiga —la primera es va establir el 1910. És, però, un dels pocs moviments actuals, conegut arreu del món. És probablement l'única comunitat voluntària existent, que va contribuir materialment a l'establiment d'una nació. És també el moviment comunitari més gran del món. Els kibbutzim (plural de kibbutz) són encara, molt temps després de la independència d'Israel, una part integrant de la societat israeliana, amb uns 130.000 membres en 270 kibbutzs i representen una part considerable de la producció econòmica de la nació.

Poca gent de fora d'Israel tenen més que una lleugera noció del que és un kibbutz, o de si hi ha res que en puguem aprendre. Aquest breu cop d'ull no respondrà totes les preguntes sobre el moviment kibbutz. Espero que ens doni a tots una idea, tot i que el centre urbà modern —geogràficament estès i moralment humil— no té la darrera paraula en desenvolupament social.

El moviment kibbutz no es va planificar en una taula de dibuix. No hi

havia ni diagrames ni gràfics que posessin de relleu els indicadors econòmics, les xifres de creixement o altres mesures modernes de resultats. Certament hi havia alguna teoria respecte a l'establiment del moviment kibbutz. La teoria era, però, a la pràctica, una tasca secundària, feixuga, algunes vegades perillosa.

Què és un kibbutz? Kibbutznik (un membre del kibbutz) i erudit, Stanley Maron, exposa diversos punts per definir un kibbutz.

És una colònia comunal. Es basa en el principi d'una llar compartida per un gran nombre d'individus i famílies. Totes les propietats i mitjans de producció pertanyen, en un kibbutz, a la comunitat. Tota activitat econòmica es du a terme per la comunitat. El treball, segons la filosofia kibbutz té "un valor per si mateix, que no es pot traduir en quantitats de diner". Això significa que no hi ha salaris, almenys de la manera que creu la majoria de la gent. Els seus membres, és clar, tenen diferents necessitats i preferències en la forma de viure, però el consum significa més del que veuríem en qualsevol llar, però menys que en el mercat. El pressupost anual, incloent-hi, per exemple, el pressupost personal anual de cada membre, es decideix per l'assemblea general.

Algunes d'aquestes idees estan canviant. Els kibbutzs no són entitats estàtiques. Són experiències diverses de prendre decisions, d'assignar fons i d'organitzar el treball en diversos kibbutzs. Alguns comentaristes temen que alguns canvis representin el final d'una comunitat definida com a kibbutz. (Salaris diferents és una solució difícil ara per ara. Això significa que el treball es podria traduir en diner personal). Altres consideren que la vida és un procés. Saben que ha arribat el canvi i han de continuar.

El moviment kibbutz està estretament lligat al desenvolupament i a l'establiment de l'estat d'Israel. Des d'aproximadament 1880, milions de jueus varen començar a deixar les seves llars tradicionals de l'est d'Europa. Buscaven la llibertat religiosa i l'oportunitat econòmica, com ho van fer altres pobles. Molts jueus anaren a l'oest, però prop de 25.000, d'aquest període, anaren a Palestina, l'antiga seu del judaisme. La majoria eren joves. Tenien la intenció, segons Marom, de "construir la fundació per establir la vida nacional hebrea". No buscaven necessàriament una identitat religiosa, sinó una identitat ètnica o nacional com a jueus. Marom posa de relleu diverses característiques comunes de molts d'aquests immigrants. Definien el nacionalisme en un sentit europeu. Estaven influenciats per les idees socialistes (abans que fou fundada la URSS, però algunes provenien de les mateixes fonts). La Bíblia també els influí, tant per la seva visió de justícia social com perquè Palestina era la seva antiga i històrica mare pàtria.

Palestina, a finals del segle XIXè i començaments del XXè, estava molt subdesenvolupada. En molts aspectes, els nous immigrants eren pioners. Actualment un nou immigrant pot intentar aconseguir un treball en una fàbrica o en una oficina, o casar-se amb una ciutadana local de classe mitjana. En aquest sentit poden establir-se en el seu nou país. Fa un segle, la supervivència a Palestina significava treballar i superar les malalties. La gent ràpidament s'orientà cap a l'agricultura, com a única manera de supervivència i desenvolupament. Sovint compraven la terra als propietaris absents. Algunes vegades era fàcilment conreable, altres vegades, no. Palestina es trobava llavors al final de l'envellit imperi otomà. Era molt inestable i de vegades ingovernable. Per això, com indica Henry Near dels nous immigrants: "L'única forma de colonitzar el país fou mitjançant colònies col·lectives"

Aquests primers immigrants varen intentar diferents formes de colonitzacions col·lectives. No fou, com s'ha dit, un avantprojecte. No semblaven tenir la visió de dirigir-se cap a un tipus ideal de colonització comunal. Més aviat responien a l'entorn ambiental. El primer kibbutz no fou un esdeveniment momentani, marcant el començament d'una nova era. Era una experiència més. Gradualment, altres grups començaren altres colonitzacions amb idees similars. Moltes característiques d'aquestes primeres comunes esdevingueren factors essencials en definir un kibbutz, com oposat a altres colonitzacions comunals. Mr. Near indica que es tractava d'una comunitat de consum (els seus membres ajuntaven tots els seus recursos). També es tractava de la producció comunal i del factor de permanència. Això vol dir que la gent es comprometé a viure junta indefinidament. També vol dir que varen planificar viure en un lloc permanent.

Molts dels primers kibbutzs varen començar gràcies als esforços de gent jove soltera. Les difícils condicions obligaven a això. Però la natura decideix i les famílies són necessàries perquè sobrevisqui una comunitat, o així sembla en el decurs de la història humana. El moviment kibbutz s'hi ajustava. En el procés varen fer un parell d'aportacions significatives per a la vida comunal. Primer va ser la cura dels infants, que esdevingué un aspecte stàndard de la vida del kibbutz. Fins fa poc, els nens del kibbutz sempre vivien en cases per a ells, separades de les dels seus pares. Dormien, menjaven i, naturalment, anaven a escola junts. Els pares els feien visites regulars, però educar-los era una qüestió col·lectiva. Això ha canviat darrerament, però les limitacions d'espai impedeixen una discussió sobre aquest sistema.

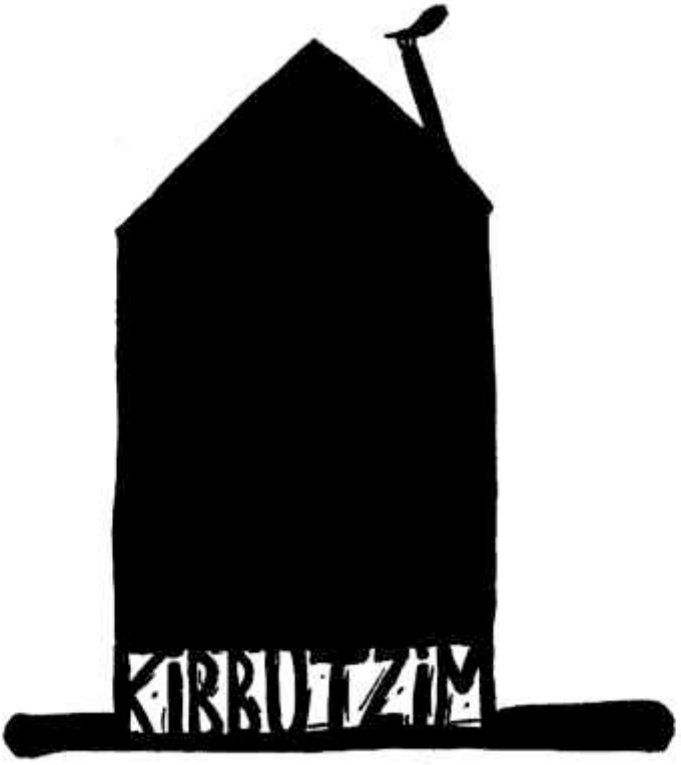

© Eva Virgili

La segona aportació també es refereix a la cura col·lectiva dels infants. Això concerneix al lloc de les dones en la societat del kibbutz. Mr. Near diu que la cura dels infants "permet (en els kibbutzs) incloure els pares i (dóna) una resposta parcial a la pregunta d'igualtat de sexes (confirmant) el dret de les mares i el deure de treballar, i la responsabilitat de la comunitat respecte... als seus infants".

Un altre important factor en el desenvolupament del kibbutz era que la terra pertanyia a la nació jueva, més que als seus habitants. Això pot proporcionar imatges d'un grup de colons que tenen poc a veure amb "el punt de partida". Això prova que els seus cors i les seves ments estàn satisfets amb la diferent forma de viure i treballar. Es va experimentar de fet, però estava guiat per la necessitat de sobreviure. Dues colonitzacions incipients incloïen afirmacions idèntiques en els informes del primer any: "hem acabat l'any amb un benefici reduït". L'objectiu dels kibbutzs i d'altres colonitzacions incipients no era el benefici. No podien, però, ignorar la realitat econòmica. La terra podia ser una donació, però els aliments, els medicaments i el vestir no ho eren. El moviment kibbutz podia haver-se acabat molt aviat, si hagués comptat amb la caritat.

La propietat de la terra està vinculada a una de les raons bàsiques per als kibbutzs. Era, naturalment, l'establiment de l'estat jueu. Qualsevol nació necessita una terra. El moviment kibbutz originari té poc a veure amb la doctrina religiosa. Té poc a veure amb el nacionalisme. Sionisme és el terme usat per definir el moviment d'establiment d'una pàtria i una cultura hebrea. Els líders sionistes i els membres del kibbutz no comparteixen necessàriament els mateixos ideals socials. Ambdós, tanmateix, tenen el mateix objectiu final: un estat jueu en aquest tros de terra.

El fonament sionista era crític respecte a la terra que els kibbutzs governaven. Els kibbutzs feien la seva tasca de colonitzar la terra. Els polítics de tot el món debatien si els jueus consideraven Palestina com a la seva pàtria. El sionisme i els moviments kibbutzs neutralitzaven molts dels arguments de viure i governar la terra.

Pot ser útil una paraula sobre la filosofia del kibbutz. Totes les primeres agrupacions de kibbutzs eren, segons Chris Warhurst "socialistes i anticapitalistes". La tasca del kibbutz és sempre lliure. Tota la col·lectivitat pren les decisions. El principal valor és l'ésser humà, més que el treballador que produeix.

Hi ha molta gent que creu que la vida al kibbutz s'acosta al comunisme. La periodista i membre del kibbutz, Giora Manor, indica que actualment s'acosta a l'anarquisme. Ella defineix l'anarquisme —que és diferent que anarquia— com "una societat basada en l'acceptació voluntària de les decisions i lleis de la societat per cada membre, mitjançant consentiment, sense coerció..." És bàsic en la vida del kibbutz que cada membre pot deixar-lo quan vulgui. Els kibbutzs estàn associats entre si per agrupacions, més que controlats centralment. Es coordinen entre si, però cada un és autònom. Aquests principis són molt anticomunistes.

Les meves poques experiències sobre kibbutzs demostren que la pràctica no s'allunya massa dels principis. Això contrasta, jo diria, ams els principis de Karl Marx o Adam Smith. Les realitats del comunisme o del capitalisme són molt diferents d'aquelles que preveien Marx o Smith. Per què la vida en el kibbutz està lligada a aquesta teoria, on el comunisme i el capitalisme estan lluny de les seves arrels? Un kibbutz és una comunitat petita. La majoria tenen entre 400 i 1.000 persones. Tots els adults són allà per voluntat pròpia. La cooperació és essencial

perquè sobrevisqui cada kibbutz (i tot el moviment). Pel que puc dir, les perspectives d'expansió i domini estan absents de la vida del kibbutz. També el delicte n'està absent. En resum, hi ha com a mínim unes quantes raons, perquè la vida en el kibbutz estigui força vinculada als seus ideals, en oposició als grans moviments sòcio-econòmics: les comunitats són petites, la gent són allà per voluntat i motivació pròpies, la cooperació és essencial i l'explotació i l'imperialisme són, en gran part, absents.

Si vosaltres visitéssiu un kibbutz, veuríeu aquests principis? Cada kibbutz és, legalment, privat. No el creuen carreteres públiques. Entrem en un kibbutz a través d'una porta, que té un monitor i que pot ser tancada. En un kibbutz corrent hi ha poques carreteres allà on són necessàries. El transport és a peu, en bicicleta o en petits vehicles motoritzats (normalment per a un o dos passatgers). Tots els "viatgers" comparteixen els mateixos camins. Cada pam de més està poblat per arbres, arbustos i gespa. Cada família (o persona soltera) té el seu allotjament. Sovint estan construïts l'un al costat de l'altre, de vegades dos o tres estan units en un sol edifici. Un amic meu solter té un menjador, una petita cuina, un bany, un dormitori i una sala d'estar. Fora, té un porxo ampli i un rebost. Les famílies, és clar, tenen grans allotjaments. La majoria de famílies tenen TV i d'altres comoditats modernes.

Una part apreciable de cada kibbutz és el menjador comunal. La gent té la seva cuina, però la majoria fan alguns dels àpats al menjador, molts els fan gairebé tots. El pressupost anual per persona els permet comprar una certa quantitat de productes que necessiten o volen per al seu consum. El kibbutz inclou el lleure, les llibreries

© Eva Virgili

i altres serveis necessaris. Els nens van a l'escola en el kibbutz o en el poble proper, segons el tamany del kibbutz. Cada persona rep una quantitat raonable de diner per a viatjar, vacances, etc.

Molts kibbutzs es dediquen a activitats agrícoles i manufactureres. Si un membre treballa fora del kibbutz lliura els seus ingressos al fons comú.

La gent interessada a millorar la vida urbana o que volen conèixer alguna comunitat voluntària poden aprendre del sistema del kibbutz. Viure en una comunitat petita, autosuficient, seria ideal per a molta gent. Encara que no sempre és viable. Moltes persones voldrien allunyar-se de l'enrenou de la ciutat. També voldrien limitar l'ànsia d'acumular diners, posició, fama, etc. Alguns avantatges tenen, però. Com s'ha dit no hi ha virtualment delicte. La pol·lució és mínima. És molt fàcil formar part de la presa de decisions. L'anonimat de la societat massiva està absent.

És pràcticament impossible pertànyer a petites comunitats de 1.000 persones aproximadament. No obstant, la vida en el kibbutz té algunes idees valuoses per a àrees populoses. Una gran ciutat pot traspassar una gran part del seu problema de govern als consells locals. El veïnat pot coordinar el seu manteniment, per exemple. Això pot estalviar molts diners a cada família. La comunitat pot posar més èmfasi en la cura dels infants i en l'educació progressiva. Activitats com aquestes i d'altres encoratgen els veïns a comunicar-se millor entre ells. Gradualment l'esperit i la pràctica de la comunitat real permetrà a la gent resoldre altres problemes: congestió del trànsit, pol·lució, corrupció política i el delicte i la violència diaris.

Això pot succeir. No semblarà un kibbutz, per moltes raons. Probablement cap ciutat es pot semblar a un kibbutz. Però, algunes de les seves idees d'interresponsabilitat i cooperació comunitària són lliçons inestimables per a la societat massificada moderna.

© Eva Virgili

Jay D. Peters

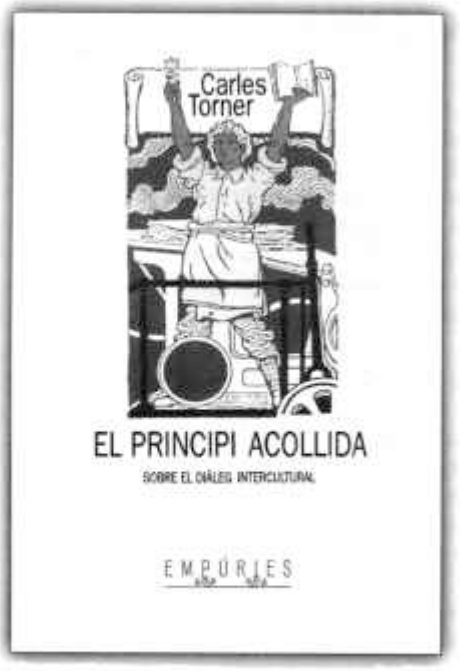

El principi acollida. Sobre el diàleg intercultural

Carles Torner
Ed. Empúries. Barcelona, 1995.
226 pàgines.

Cinc anys de vida voltant pel món. A mig camí entre el llibre de viatges i l'assaig, l'associacionisme internacional esdevé aquí un laboratori fantàstic de relacions entre cultures. En aquest llibre, en Carles Torner descriu eines, principis i estratègies de relació en un àmbit que emergeix amb força dins de les ciències humanes: la pedagogia intercultural.

L'autor considera urgent una reflexió aprofundida sobre la pedagogia intercultural a tots els nivells, tant internacional com pel que fa als reptes que enfronten les societats europees, entre elles la catalana.

Ens diu: "Saber de la diversitat de cultures, veure cada dia a la TV estils de vida diferents tot i que pugui alterar la nostra percepció del món i les nostres actituds, no retoca en el seu fons la convicció que vivim d'una forma vàlida. El consum esporàdic de productes —siguin gastronòmics, musicals, espirituals, literaris— d'altres cultures no ens arrabassa la certesa que s'escapa als nostres hàbits de cada dia. Perquè només un sentiment sostingut d'estrangeria pot provocar la dolorosa pèrdua de les evidències culturals i posar en marxa un procés d'alteració intercultural de la nostra manera de veure el món i d'habitar-lo."

Al llarg dels capítols, es salta de l'anècdota a la reflexió abstracta, passant per algun esquema.

Però al darrer capítol posa paraules de confiança en aquest diàleg, proposant 226 pàgines plenes d'interès.

Milagros Vallès

CONVERSA AMB LOLA G. LUNA

En aquest número de Via fora!! us presentem Lola G. Luna, una dona que té ara cinquanta anys i que va néixer en un petit poble de Jaén, Valdepeñas. Fa vint anys que va arribar a Barcelona, la majoria d'ells dedicada a la docència i la investigació sobre Amèrica Llatina a la Universitat de Barcelona conjugada amb l'activisme feminista. Els seus estudis la van portar des de Valdepeñas a Madrid, passant primer per un internat a Jaén, on es llicencia en Història d'Amèrica a la Complutense. Posteriorment està tres anys a Colòmbia, on comença la seva docència i finalment arriba a Barcelona l'any 1976, en una època en la que neixen moltes coses.

In this issue of Via Fora!! we introduce to Lola Luna, a woman, 50 years old and that was born in a little town of Jaén, Valdepeñas. 20 years ago, she has arrive to Barcelona, and most of theses years, she dedicated to teach and make researchs about Latin America, related with the feminist activism in the Barcelona University. Because of her studies she passed through Madrid, where was licenced in American History at the Complutense. Further, she has been three years in Colombia, where started teaching and finally arrived to Barcelona in the 1976, in a moment where a lot of things were born.

En tiu ĉi numero de Via Fora!! ni prezentas al vi Lola Luna, virino kiu nuntempe aĝas kvindek jaroj kaj kiu naskiĝis en vilaĝeto el Jaen, Valdepeñas. Antaŭ dudek jaroj ŝi alvenis al Barcelono,jaroj plejparte dediĉitaj al la instruado kaj al la esploro pri Latina Ameriko ĉe la Barcelona Universitato kun samtempa feminista aktivado.Pro siaj studoj ŝi restis en internulejo en Jaen kaj de tie ŝi translokiĝis al Madrido, kie ŝi magistrigis pri Amerika Historio ĉe la tiea Universitato "Complutense".Poste ŝi restadis tri jarojn en Kolombio, kie ŝi komencis instrui kaj finfine alvenis al Barcelono en 1976, epoko en kiu naskiĝis multaj aferoj, inter ili la nova feminista movado.

—Des de la teva arribada a Barcelona sempre has treballat a la Universitat, ensenyant.

—Sí, des d'aquell any a la Universitat de Barcelona, ensenyant quasi sempre el mateix, Història d'Amèrica Llatina del segle XX, també vaig donar uns cursos sobre historiografia, sobretot la part dels cronistes, i posteriorment vaig començar a partir del 1987 amb els cursos de doctorat sobre moviments socials i moviments de dones.

—Ens has comentat que vas passar durant els teus estudis primaris per un internat, quin tipus d'internat era?

—Sí, era un internat de Teresianes, de monges seglars. Era una institució molt curiosa que crec que em va marcar en certa forma. No estic ben segura, però em sembla que aquesta institució va néixer durant la República com a alternativa a la Institución Libre de Enseñanza per educar les filles de la classe mitjana i la burgesia per fer professionals. Mai ens van parlar de casar-nos i sempre era present la idea que aniríem a la Universitat. Aquesta era la mateixa idea que tenia el meu pare, que era mestre d'escola i que des de petita em deia que aniria a la Universitat. El que em sembla interessant d'aquesta escola és que apareix en escena com un tipus d'ensenyament diferent al de les monges. No pretén educar dones per a que siguin millors mares i esposes cultes, sinó educar futures professionals, i fixa't que després, durant la meva militància al feminisme vaig trobar bastantes companyes que venien de les Teresianes. És una institució femenina molt forta, van anar ocupant durant els anys del franquisme llocs clau. Les primeres catedràtiques de la Universitat

espanyola eren Teresianes. Posteriorment les vaig trobar a Llatinoamèrica on primer es situen als barris pobres i després als barris rics. Són molt particulars. Molt autoritàries. Jo vaig patir molt, ho vaig passar molt malament al col·legi. A més vaig passar molt fred. Era la postguerra, no tenien bones instal·lacions, el menjar tampoc era molt bo, tot i que érem privilegiades, però era un lloc molt rígid i molt classista, ens classificaven per la intel·ligència, però també per la classe social. Jo desentonava molt, era molt rebel, m'enfrontava molt amb elles, amb la rigidesa. No hi vaig estar a gust, no tinc bons records d'aquesta època.

—Creus que va ser un moment important pel camí que després vas recórrer?

—En aquell moment no en tenia consciència. L'única cosa que recordo és que se m'havia marcat un camí i jo el seguia. I tampoc el qüestionava. No el vaig buscar, no vaig lluitar per allò. Per a mi va ser un privilegi en el sentit que em va permetre després un futur com a professional i alimentar la meva independència. Jo sentia que no tenia un altre camí que seguir.

—I d'allà a la universitat, a Madrid.

—Va ser una transició perquè vaig fer el preuniversitari amb les Teresianes, però ja a Madrid, també interna. Llavors al meu pare, que havia demanat el trasllat, li van concedir una plaça a Madrid, i tota la família es va traslladar.

—La teva estada a la universitat com a estudiant va coincidir en un moment força mogut.

—La meva època a la universitat va ser l'època forta del Moviment Estudiantil, la dècada dels anys seixanta. Tenia un professor que va ser un dels catedràtics que es varen involucrar dins del Moviment Estudiantil, Agustín García Calvo. També de la mateixa facultat hi havia un altre catedràtic que es va posar a liderar el moviment, que era Aranguren. Després estava Tierno Galván i n'hi havia un quart que mai es recorda perquè era el professor de política, era com falangista però d'esquerres, Montero Díaz. Eren quatre els professors que van ser expedientats, estaven al capdavant de la manifestació i que varen ésser detinguts l'any 1964.

Jo vaig viure tota la meva carrera immersa dins d'aquest moviment d'estudiants. Vaig viure tot el procés d'evolució tecnològica repressiva de la policia, primer les porres, després els *jeeps*, les *lecheras*, les mànegues d'aigua i els cavalls i finalment les bales de goma. Vaig participar en el moviment però, per dir-ho d'una manera descriptiva, ho vaig fer des del pilot que corria davant d'ells.

—Comences estudiant història.

—En aquell temps es feien dos anys comuns de Filosofia i Lletres i després l'especialitat d'Història d'Amèrica.

—Per què Història d'Amèrica?

—M'han preguntat moltes vegades això i mai sé molt bé què constestar.

—Vols dir que no era un objectiu que perseguies, sinó que més aviat et va arribar.

—Mira, em vaig matricular en l'especialitat d'Història i erem tres-centes. Vaig trobar-me una companya que havia triat Història d'Amèrica i em va dir que eren només vint. Crec que aquest va ser el motiu inicial que em va fer canviar d'especialitat. Potser darrere hi havia una mena d'impuls, una intuïció amb desitjos d'acotar el camp i de sentir-lo tal vegada més proper i com un lloc a on anar. De fet podríem dir que em va sortir el meu esperit viatger.

—A banda del moment polític, és present en els estudis d'alguna manera la qüestió de la dona?

—No. En aquells moments la docència a Història d'Amèrica era totalment conservadora. Aquesta especialitat d'Història d'Amèrica s'havia creat a la universitat espanyola a comença-

ments del franquisme. La història que es fa és la història d'Espanya a Amèrica. Recordo les classes, per regla general molt poc interessants, a banda de dos o tres professors. Agreujada aquesta impressió pel que fa a l'actitud del grup d'alumnes d'Història d'Amèrica —un grup de vint-i-tants, tres homes i la resta dones— que seguia el seu curs d'una forma totalment aliena al que estava passant a la universitat. Jo hi estava connectada a través d'amigues i amics.

En aquella època recordo que entre grups d'amigues ens passàvem llibres de Simone de Beauvoir i, curiosament, a mi no em resultava gaire nou el que em deia, és a dir, m'identificava, no em descobria grans novetats. M'explicava algunes coses, però el que anava llegint em resultava com molt familiar. El fet que m'expliquessin que les dones estàvem subordinades i erem víctimes i patíem malstractaments, doncs crec que ja ho havia assumit.

—Així, com i quan s'inicia la teva militància feminista?

L'any 1976, a Madrid vaig assistir el 8 de maig a la manifestació que s'havia convocat i em vaig vincular a Seminario Colectivo Feminista. Al juny d'aquell mateix any vaig venir a Barcelona a les Primeres Jornades Catalanes de la Dona i més tard quan arribo a la Universitat al setembre vaig integrar-me al grup LAMAR. Més endavant vaig participar a d'altres grups —Coordinadora Feminista de Barcelona, Casal de la Dona, Assemblea de Feministes Independents— i finalment arribarà Warmi i el SIMS (Seminario Interdisciplinar Mujeres y Sociedad) ja dins la Universitat.

—La societat patriarcal ens ha submergit dins una visió androcèntrica de la realitat. Creus que podem visionar la realitat d'una altra forma?

—Jo més aviat ho explicaria en termes de projecte. Pensar en un projecte de societat que no sigui androcèntric crec que és fàcil. El que és difícil és com arribar a desenvolupar aquest projecte que és precisament on estem.

Crec que hi ha molts fronts. Entre d'altres està el de l'educació i el del llenguatge.

—El llenguatge mateix és una eina molt potent del model androcèncric.

—És cert, aquí veig que, efectivament, els imaginaris els anem construint amb el discurs. Si analitzem el discurs i el llenguatge des d'aquesta perspectiva de sistema de significats, es pot deconstruir i construir. És a dir, jo crec que per un cantó les metodologies de la post-modernitat poden servir-nos.

Quan dic que el gènere és un problema de poder crec en la concepció de poder de Foucault en el sentit que el poder no és solament dominació sinó que el poder circula, el poder és relacional, això crec que ens ajuda a entendre el gènere.

De la mateixa manera, la deconstrucció que ens ofereixen altres filòsofs i filòsofes ens pot servir. Bé, m'he desviat fins aquí a partir del tema del llenguatge, que és important, perquè el procés de naturalització de la subordinació de les dones s'ha produït a través de diferents vies, però segur que una d'elles ha estat el llenguatge, com constructor de significats.

—Realment si t'atures a analitzar una mica el llenguatge que fem servir-te n'adones que la masculinització és molt gran i molt limitant.

—Clar, i quan arribes a adonar-te'n ja no saps fins a quin punt feminitzar el llenguatge ens pot portar a una transformació. Possiblement la qüestió ha de ser més profunda. Cal deconstruir imaginaris, en definitiva cal deconstruir mentalitats .

—Canviar aquestes mentalitats, aquesta visió sobre el gènere, és una qüestió transversal? Ha de ser una preocupació en qualsevol àmbit de treball o recerca d'un nou model social?

—Sí la ciència és androcèntrica, perquè les dones no van participar en la seva construcció, si ara en la construcció d'aquest nou model hi participa tothom, homes i dones, ja una part del camí s'haurà fet, encara que no significa que automàticament no hi hagi d'haver desigualtat.

Si hi ha un grup de pensadors socials on hi participen també dones en un pla d'igualtat i el seu pensament és acceptat i les seves opinions tenen un pes i el seu poder pot actuar, jo crec que en part la cosa que es construeixi ha de ser diferent.

—Però moltes vegades per poder accedir a aquest poder no han de masculinitzar-se les dones?

—No crec que les dones siguem portadores d'una essència bona, ni d'una ètica i una honradesa que ens sigui donada pel sols fet d'ésser dones. Jo crec que les dones i els homes som diferents biològicament, després se'ns ha fet sentir i creure a les dones que som inferiors. Ara resulta que no ho som d'inferiors, que som iguals en la diferència biològica. Ara el que cal és que realment se'ns consideri com a tals.

Si les dones accedim al poder podem utilitzar-lo com a dominació o com a creació, però no tant pel fet de ser dones, sinó perquè en el grup on actuem es doni realment una igualtat.

Si en un grup de treball, d'actuació, d'homes i de dones hi ha un plantejament igualitari, els dos sexes, de fet, funcionaran d'una manera igualitària. Però no pel fet que les dones siguem portadores de valors eterns que anem a canviar la societat. Això és l'essencialisme femení que de fet funciona en el patriarcat que és el que fa que les dones es creguin santes, indispensables... Són una part del maternalisme, que és una tesi que jo vinc treballant des de fa temps. El maternalisme dins la maternitat.

—Té això també alguna cosa a veure amb el teu treball sobre Amèrica i les dones llatino-americanes?

—Vaig començar a interessar-me pels moviments socials a la història d'Amèrica després d'haver treballat sobre la darrera època colonial en terres d'indis. Començo a treballar sobre l'època contemporània amb moviments socials i ho faig per un subtema que era el sufragisme, els moviments de dones sufragistes a Colòmbia. I aquí ja em surt un tema clarissim, i era que juntament amb la lluita sufragista hi ha una reacció conservadora paral·lela dins la societat colombiana on ja apareix un discurs, també de la modernitat, de la dona moderna, però que no és la dona que reivindicaven les sufragistes, sinó que és la dona tradicional, la dona mare per excel·lència, reclosa a la llar, però ara educada, àdhuc amb escoles domèstiques on anar. És a dir amb un objectiu de professionalitzar-la com a mestressa de casa.

Quan començo a investigar sobre això, trobo que la influència ve de l'Europa nazi i feixista. A Medellin les escoles de la llar, les escoles domèstiques que en un moment donat les senyores de la burgesia creen per educar les dones de treball domèstic, havien estat muntades sota la inspiració dels models que una directora de la revista *Letras y Encajes* havia conegut a Itàlia i Alemanya.

Aleshores vaig escriure un article titulat *Feminismo y feminidad en Colombia* (1930-1943), que és precisment el període que jo trobo que paral·lelament al discurs de les sufragistes, el discurs feminista de les dones com a subjectes de drets ciutadans, la reacció conservadora treu aquest altre discurs de la dóna "moderna". En realitat el que estava plantejant era una modernització del rol tradicional, és a dir fer-ho encara molt més funcional.

Després d'això jo començo a observar bastant el concepte i el discurs sobre les dones que tenen els populismes, totalment maternalista. El que es veu es que les dones apareixen esbiaixades. Tot el seu protagonisme està sustentat en la seva capacitat d'ésser mares. Malgrat que tampoc se'ls hi reconegui una llibertat per a poder o no ser-ho. El discurs de l'estat és envers a les dones mares.

Començo aleshores a explicar-me el perquè a la dècada dels vuitanta algunes associacions i grups de dones, alguns dels sectors populars urbans, tenen el nom de 'grups de mares' i això té molt a veure amb que les dones són les responsables de l'alimentació, sorgint aquestes organitzacions amb l'objectiu de fer el menjar col·lectiu, els menjadors familiars, per a repartir els esmorzars a les criatures. És molt significatiu que aquestes organitzacions incloguin aquesta denominació de mares, de dones mares.

—A la dècada dels vuitanta, tots aquests grups sorgeixen com a resposta a la crisi econòmica generalitzada al continent, la crisi del deute.

—Sí, és cert. Tanmateix moltes d'elles tenien les seves arrels en els anys cinquanta, en aquests models populistes que organitzaven les dones des de dalt per tal que s'ocuparen dels seus deures com a mestresses de casa.

Tot i el seu origen moltes vegades són grups de dones que ressorgeixen, però que ja no es deixen dirigir tant com en anteriors etapes, assumint el seu protagonisme i lideratge, polititzant-se i tornant-se feministes i comencen a incloure i a revisar qüestions que tenen molt a veure amb la seva condició de dones, denúncia de maltractaments per exemple. Es a dir, hi ha un procés de conscienciació força interessant.

Ara bé. Per altra banda hi ha els altres moviments de mares com les "Madres de la Plaza de Mayo". Malgrat responguin a una motivació diferent, de fet també aquí les dones van a l'ac-

ció social i política també per la seva condició de mares. Nogensmenys aquí veig més clarament l'aspecte polític del gènere. De fet aquesta dimensió maternal és el que en principi utilitzen i polititzen per apropar-se a l'estat tot dient-li: on són els nostres fills desaparegut?s Torneu-nos-els.

La pregunta es: és que a Amèrica Llatina les dones són més mares que les d'arreu del món?

—Bé. I quina és la resposta? Quina diferència hi ha amb els moviments feministes europeus, per exemple?

—Jo crec que té molt a veure amb la responsabilitat de les dones llatinoamericanes en l'aspecte familiar. Hauria de buscar-se en l'estructura familiar, en l'impacte, per exemple, que es rep en la conquesta, com va evolucionant la família en l'època colonial cosa que ha estat molt poc investigada. S'hauria de buscar per aquí fins arribar al segle actual i veure com en moltes famílies, l'eix, el que les mantenen, està totalment centrat en dones. I en bona part dels països llatino-americans els caps de família són dones. L'eix de la família és l'àvia, la filla, les netes. Sobretot en sectors populars.

Els homes, circulen, tenen vàries cases, vàries famílies. Aquest esquema sembla que també es pot traslladar en el terreny polític, aquest deure que tenen a nivell familiar. Es tracta de dones supermares. És el títol d'un llibre que va sortir ja a finals de la década dels seixanta, d'Elsa Chaning. La seva tesi és que traslladen a la política, el seu deure familiar, segueixen sentint-se mares.

—Així la diferència fonamental seria una diferent estructura familiar.

—Quan es coneguin més com van ser les estructures familiars per exemple a Nicaragua, a l'època colonial i es pugui fer història comparativa de períodes, tal vegada tinguem més dades per explicar el perquè a Nicaragua, les dones mares, tenen un protagonisme que no tenen, per exemple les dones mares a Catalunya. O voriem quin és el protagonisme a la família que van tenir aquí, si tenim en compte la diferent legislació respecte a la resta de l'estat que, fins i tot durant el franquisme, va permetre que les catalanes tinguessin dret a administrar els seus propis béns.

—I respecte a la situació de la dona indígena, presenta diferències o trets característics?

—Lamentablement el gènere no té raça. Però moltes vegades la posició de les dones indígenes és primer indigenista que feminista quan es parla en determinats espais. En el meu treball sobre grup de dones s'ha orientat més a dones de medis urbans on convivien mestisses, indígenes, mulates. El perfil, en aquests casos, que més se m'ha manifestat no és tant l'ètnic com el de classe, el de la pobresa i la marginalitat. En canvi una de les entrevistes que vaig fer a un grup de dones quètxues de l'altiplà de Bolívia, destacaven problemàtiques de diferència de gènere en l'accès a les polítiques de cooperació per al desenvolupament. Era un projecte agrícola de producció de carxofes i pomes d'Intermón i CIPCA. El programa era amb component de gènere, és a dir, que incloïa les dones. Hi havia hagut una lluita des del 75 perquè les dones entressin en aquests programes amb fons per al desenvolupament dels que abans quedaven fora. Però els cultius de pomes i carxofes per vendre als mercats s'havien quedat en mans dels homes i a les dones se'ls havia instal·lat un hivernacle i una horta per conrear productes de subsistència, perpetuant la divisió sexual del treball.

—Des de fa uns anys, anualment organitzes un seminari a Barcelona sobre la problemàtica de les dones a Llatinoamèrica.

—Arran d'un treball que jo he fet en els darrers deu anys sobre fonts vi-

deogràfiques, en el qual vaig anar entrevistant les organitzacions de dones de deu països, vaig sentir el compromís de concretar tot allò que se m'havia transmès, els seus problemes, les seves demandes. Ho volia concretar en alguna cosa operativa. Per això vaig impulsar una ONG de dones amb el nom de WARMI que vol dir dones en quètxua. Era una ONG per a la cooperació i investigació per a les dones llatinoamericanes. Finalment després de quatre anys no va aconseguir créixer sobretot pel que respectava a la cooperació. Però tanmateix vam aconseguir treure una revista *Hojas de Warmi*, amb sis números editats, quedant-se aturat aquest treball.

Paral·lelament vaig començar a la universitat a coordinar un programa de doctorat sobre la temàtica de dones. Per aquest motiu va néixer el *Seminari Interdisciplinar Dones i Societat*, començant a editar alguns d'aquests cursos.

A partir d'aquí gairebé cada any hem realitzat una publicació. Crec que el més interessant d'aquestes publicacions és que es tracta de compilacions per a estudiants, molt útils, principalment perquè abarquen molts temes i un ampli ventall de disciplines. Jo crec que alguns dels llibres recullen l'estat de la qüestió de la investigació sobre la dona a les dues Universitats. Sobretot el titulat *Mujeres y sociedad* i *Pensar las diferencias* que reuneixen al voltant de vint-i-cinc o trenta articles. Una altra part del seminari s'ha dedicat a Amèrica Llatina. Hem fet investigacions sobre moviments de dones i participació política a l'Argentina i a Colòmbia. S'ha publicat la de Colòmbia. També tenim una compilació feta al 92 dedicada a Llatinoamèrica titulada *Género, clase y raza*. I també hem publicat les ponències de la I Cruïlla, —seminari obert realitzat l'any passat i que aquest any ha tingut continuïtat amb la segona Cruïlla dedicada a la

Masculinitat— amb el títol *Desde las orillas de la Política*

Actualment realitzem un altre tipus d'activitats principalment pensades per a les i els estudiants. Treballo amb molta il·lusió perquè veig receptivitat. M'estimula força veure aquesta receptivitat i curiositat per part dels i les estudiants, veure'ls atents a aquests nous temes. Aquest fet ens anima a continuar en front de les resistències que moltes vegades arriben de part de la mateixa institució. La institució encarnada en grups concrets de persones, tant d'homes com dones. Jo crec que a la Universitat, segons a quin nivell et trobes pots anar fent, però quan arribes a determinats punts, et trobes amb una gran resistència. Són límits no definits. Són sostres de vidre. Nosaltres en diem sostres de vidre, que a simple vista no es veuen però que no et deixen passar d'un cert nivell. A nosaltres se'ns ha intentat desqualificar per investigar sobre dones. I a mi directament per ser feminista, que trobo inadmisible, ja que la teva ideologia ha de quedar al marge en la valoració del teu treball científic. Per exemple en el meu segon intent, sense èxit, d'accés a la càtedra, el meu currículum va ser considerat com atrofiat. En un moment determinat se'm va dir que m'havia dedicat tant a les dones que m'havia oblidat del homes i les criatures. Pensa que a l'àrea d'Amèrica hi han uns vint catedràtics i només hi ha dues dones, i es manté una visió de la història totalment desfasada, acrítica, molt tancada a les noves aportacions.

—Creus que la Universitat com a centre de poder, no ha deixat d'estar en mans del model androcèntric?

—Clar, però fixat bé que jo t'he mostra les dues vessants. Hi ha la vessant patriarcal, que és la la de la institució en si, els membres que la constitueixen, amb els seus sostres de vidre, on les dones ens quedem aturades.

en llaç ASSOCIACIÓ CULTURAL

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

En/Na _____

Adreça _____

Telèfon _____ Fax _____ e-mail _____

Població _____ Comarca _____

☐ Em subscric a "VIA FORA!" (1.400,- pessetes/4 números)
☐ Vull rebre el nº de "VIA FORA!" (400,- pessetes)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.000,- pessetes/trimestre)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.500,- pessetes/trimestre)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (2.000,- pessetes/trimestre)
☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (pessetes/trimestre)

Forma de pagament

☐ Gir postal
☐ Domiciliació bancària (preferentment Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona)
☐ En efectiu (personalment)

Data Signatura

Per exemple a la meva facultat, Geografia i Història, mai hi ha hagut una degana. Crec que aquest any ha entrat una vicedegana. Mai hi ha hagut una dona rectora. Però també hi ha l'altra vessant, que a mi és la que em sembla més viva, i on jo trobo una bona receptivitat, tant masculina com femenina. Actualment jo estic dirigint tesis sobre temes de dones tant a homes com a dones. D'una banda, on hi ha el que flueix, que són els estudiants, és on tu pots establir un diàleg, un debat i on es dóna el canvi en les actituds a l'hora de parlar sobre dones durant els darrers vint anys. Però de l'altra veig com en determinats moments se'm tanquen determinades portes front a la institució, sense grans possibilitats de futur, de promoció. O els trams d'investigació. Hi ha una modalitat d'avaluació de trams d'investigació a través dels que tens uns incentius econòmics. Llavors aquestes avaluacions estan passant a través d'un llistat de revistes i editorials secretes. Si no publiques en aquestes editorials els teus treballs no son reconeguts. No m'han acceptat el darrer tram a causa de que cap dels tres llibres ni els dos articles que presentava entraven en aquesta llista.

El sistema de promoció a la Universitat segueix sent pervers i obsolet.

Eugeni Chafer, Joan-Ramón Gordo i àngels

en llaç ASSOCIACIÓ CULTURAL

BUTLLETA DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms _____

Caixa/banc _____

C. c./llibreta ☐☐☐☐ ☐☐ ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

Adreça _____

Població _____ Comarca _____

Senyors, els agrairé que amb càrrec al meu compte/ a la meva llibreta, atenguin, fins a nova ordre, el rebut que periòdicament els presentarà ENLLAÇ per al pagament de la meva col.laboració.

Data Signatura

ENHAVO CONTENTS

Cefartikolo **3** Editorial

La revekiĝo de la aŭtoktonaj popoloj **4** The awakement of the autochthonous people.

Por civiliza politiko **15** For a civilisation politic

Diversaj alternativoj al la evoluo **22** Arternatives' diversity to developpment

Carto de la Eŭropaj urboj por la subtenebleco (La ĉarto de Aalborg) **28** Letter from the european cities to the sustainbility (The Aalborg letter)

Ekonomia demokratio **35** Economic Democracy P.R. Sarkar

Nia Tero **41** Our earth

Kibbutzim en Israelo **43** Kibbutzim in Israel

49 The reception principle

Konversacio kun Lola G. Luna **50** A talk with Lola G. Luna

Via fora!! *núm. 49 Hivern del 1996. Preu venda: 350 ptes.*

Edita: Associació **enllaç**. Apartat de Correus 85, 08291 RIPOLLET (Vallès Occ.), telèfons: 692 51 83 - 692 66 55 i al CENTRE DE CULTURA, Turó dels Pujols, 08739 Guardiola de Font-rubí (Alt Penedès), telèfon: 897 43 05.

Podeu reproduir qualsevol article sempre que sigui de manera íntegra, però us agrairiem que en féssiu constar la procedència.

Via fora!! és composada electrònicament per membres de l'Associació comptant amb la col·laboració de Servei de Secretaria S.A. i Imprés als PP. CC. a "La Impremta" (el Prat de Llobregat), amb paper ecològic Biotop 3 90 grams pel que fa a l'interior i cartulina ecològica Magnosttar de 200 grams pel que respecta a les portades.

D.L. B-13.925/1984 I.S.S.N. 0214-672X.

Via fora!! és membre de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català APPEC.

Aquest número de la *Via fora!!* és fruit del treball de: Leonor Carrion, Eugeni, àngels, Joan-Ramon Gordo, Keshava, Agustí Nicolau, Jaume Sobrevals, Milagros Vallès i Lluís Vàzquez.

També han col·laborat en les traduccions: Ramon Llop, Llibert Puig, Mercè Castany, Ada Arbós, Antonia Martínez i l'Associació Catalana d'Esperanto.

La fotografia de portada és de Miguel

Les il·lustracions són d'Eva Virgili i de Laura Ferracioli.

Editorial	***Qui m'envia això?***	3
Altrament	***El despertar dels pobles autòctons*** Christian Rudel	4
	Per una política de civilització Edgar Morin	15
	Diversitat d'alternatives al desenvolupament Martí Olivella	22
	Carta de les ciutats europees cap a la sostenibilitat (La Carta d'Aalborg)	28
	Democràcia econòmica P. R. Sarkar	35
Reus, París, Londres	***La nostra terra.*** Francisco Pérez. Associació de comunitats indies "Thaka Honat"	41
	Kibbutzim a Israel Jay D. Peters	43
Relligats	***El principi acollida*** Carles Torner	49
A la intempèrie	***Conversa amb Lola G. Luna***	55

enllaç